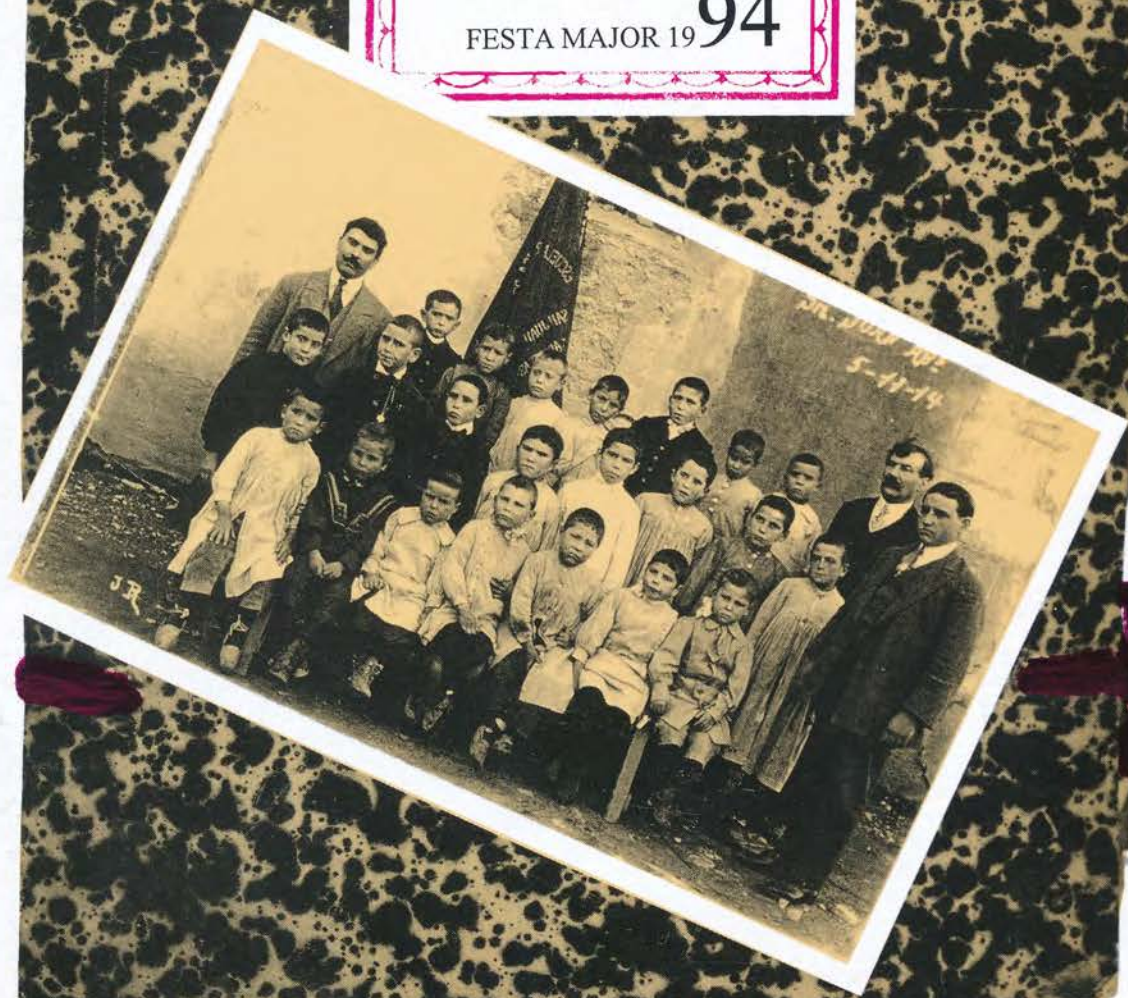

S L'ENSENYAMENT A
ANT JOAN DE
LES ABADESSES

FESTA MAJOR 19 94

Una vegada més, tinc el goig i l'honor de redactar la salutació que encapçala aquest programa, anunci de la Festa Major, que novament s'acosta.

El text que acompanya el programa, monogràfic, com ja és tradicional que sigui, versa sobre l'ensenyament a la nostra vila, l'ensenyament diguem-ne general, aquell del qual tots els infants han estat destinataris. Se n'han exclòs les formes particulars, com és ara el que s'ha impartit a les escoles de música o de dibuix, per exemple.

Els autors d'aquest estudi l'han fet arrencar de l'Edat Mitjana i l'han dut fins als nostres dies. El seu treball ha estat meritori, ja que, tractant-se d'un camp a penes explorat fins ara, s'han vist obligats a una tasca llarga i pacient d'investigació i de consulta. Per això mereixen el nostre agraïment.

Aquest escrit ens il·lustrarà sobre uns determinats aspectes del nostre passat llunyà o immediat; sens dubte, però, que, a més a més, ens evocarà emotivament la nostra infantesa, amb les llargues hores viscudes a les aules; la forma de vegades amena, de vegades difícil, del nostre aprenentatge; els mestres que van esforçar-se a inculcar-nos tantes coses; les amistats que vam entreteixir-hi, algunes mai més no oblidades; les il·lusions i les trapelleries.

Amb l'esperit que aquestes reflexions comporten, desitjo a tots els santjoanins, de naixement o d'adopció, i a tots els visitants, una feliç Festa Major. Els membres del Consistori comparteixen amb mi aquest desig.

Cordialment,
GERARD COSTA I ALBRICH
Alcalde

Fóra molt agosarat d'afirmar que tothom serva en els plecs més íntims dels seus records unes vivències que tenen, de tort o de través, l'escola com a protagonista?

Els mestres que amb més o menys paciència, més o menys traça, ens han anat ensenyant; les hores viscudes amb els companys a l'aula o al pati, entre lliçons, jocs i alguna picabaralla; l'olor de col·legi... ai! aquella olor inconfusible de goma i llapis, només alterada per la sentor de colònia i cabell clenxinat a primera hora del matí... llibres i llibretes, pissarres i mapes, plomes i bolígrafs: tot un món que durant un temps fou el centre de les nostres vides i que, per a bé o per a mal, ha estat un dels factors de pes en la configuració de la personalitat que ens defineix. I debades seria de negar-ho.

Estirem el fil de la memòria, aquella que dorm el son de la història arraulida enmig de paperassa esgrogueïda pel pas de tants anys: és hora que la desvetllem i que ens parli de com era la "seva escola".

Acompanya'ns, amable lector, en aquest periple per les aules del passat.

DE L'EDAT MITJANA ALS PRIMERS ANYS DEL SEGLE XX

Lluny, molt lluny ens queden els dies de l'Edat Mitjana. Ben poca cosa en sabem pel que fa al tema que ens ocupa.

Deixant a part l'escola del monestir, de la qual el canonge escola tenia cura i s'encarregava d'educar els joves professors -de segur que l'obra de n'Hug de Sant Víctor, "De institutione novitiorum", no era pas desconeguda als mestres de novicis de la canònica per a imbuir als seus deixebles la disciplina monacal i l'amor a l'estudi-, a la vila no hi havia escola, almenys tal com avui l'entendem.

Els nens i nenes rebien una educació domèstica; els seus educadors eren els pares, avis o germans més grans i aprenien per imitació. Al mateix temps se'ls inculcaven els principis de la moral imperant. El seu aprenentatge era pràctic: adquirir els rudiments de l'ofici dels seus, perfeccionar-lo fins allà on els fos possible i continuar-lo.

Llegir i escriure? Fer comptes? Pràcticament, ningú; tan sols una molt exigua minoria: aquells que, per posició o riquesa, podien gaudir dels serveis d'un preceptor privat, curiosament escollit pels pares.

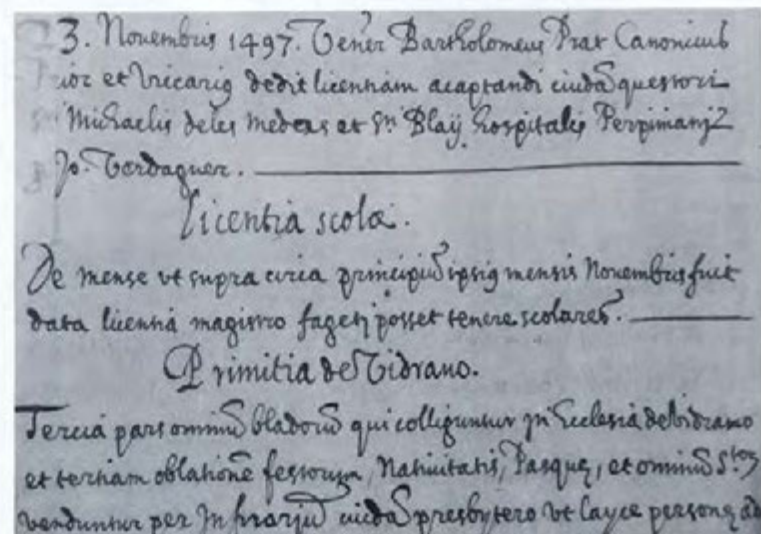
Més endavant, ja en plena edat

moderna i en consonància amb la resta d'Europa, es comença a prendre consciència de la importància de l'escola com a lloc de formació religiosa i cívica; i escola dirigida als nens, així, en masculí -les nenes romanien a casa entre els set anys, l'edat del seny, i els dotze, justament quan, segons els textos de l'època, comencen els perills de la pubertat.

De fet, i d'acord amb aquesta cronologia, a Sant Joan de les Abadesses hi consta el "mestre de gramàtica" o de "llatinat" al costat d'altres funcionaris del comú de la vila, i el primer document en què surt esmentat el nom d'un mestre, "el mestre Faxeda", data dels darrers anys del s. XV.

Què aprenien aquests nens? Doncs les beceroles del saber: lle-

Segons es desprèn de la lectura d'aquest document de finals del segle XV, a Sant Joan ja hi havia institució escolar: "(...) es dona llicència al mestre Faxeda per a poder tenir escolars"

gir, escriure, fer comptes; els més espavilats -i triats, cal dir-ho- el llatí i la correcta comprensió de la gramàtica. El mètode? Un sistema que era pràcticament igual arreu; l'ensenyant llegia en veu alta, tot seguit els alumnes ho repetien amb els llibres al davant, llegint al seu torn, sense oblidar els exercicis de memorització, entonació i transcripció per un cantó, i la formació religiosa per l'altre.

Parem esment en el mestre de gramàtica, ja que aquesta figura serà la que dominarà el panorama de l'ensenyament a Sant Joan de les Abadesses -monestir a part-fins al 1747, any en què els dos comuns que regien la vila acorden de crear un segon magisteri, el de primeres lletres. D'aquesta decisió, se'n fa ressò un document posterior, del 1805:

"(...) en el año 1747 no teniéndose por suficiente un solo maestro por ambos objetos..."

En crear aquest segon magisteri de primeres lletres, l'Ajuntament va haver de demanar permís a la Santa Seu per tal d'assignar al nou mestre la porció diària de pa necessària per a viure, i aquest pa havia de sortir de les quarteres de blat que el Capítol Col·legial repartia entre els pobres -el corté, que se'n deia. La Santa Seu no hi posà cap impediment, llevat del cas que hi haguessin queixes dels veïns afectats; de queixes, no ens en consten i es donà llum verda a la creació definitiva del segon magisteri.

El darrer mestre a reunir sota la seva persona el doble magisteri fou n'Emanuel Rodrigues. A partir d'ell, el càrrec restà desdoblant; els quatre primers mestres de primeres lletres foren, per aquest ordre, Gerónimo Serrat, Antoni Gispert, Miquel Vila i Jaume Blanxart. Els dos primers ocupants del de llatinat foren en Joseph Vaquer, prev., i en Joseph Pedragosa, prev. Paral·lelament a la importància creixent del magisteri de primeres lletres, el de llatinat va anar perdent la seva i s'anà esllanguint fins a desaparèixer del tot

en els primers anys del nostre segle. Els titulars del magisteri de llatinat sempre foren homes d'església, i els alumnes assistents seguien estudis eclesiàstics: els dos primers cursos de llengua llatina que podien cursar a Sant Joan mateix els convalidaven un cop ingressats al seminari.

Quan es produïa una vacant en algun dels magisteris, els candidats a ocupar-la havien de comptar amb el vist-i-plau dels comissionats dels dos comuns, el col·legial i el municipal, cosa no sempre fàcil i origen de més d'una baralla, passar un examen i demostrar que la seva conducta estava fora de tota sospita:

"En atenció de trobar-se vacant lo magisteri de Gramàtica de la vila de Sant Joan y de altre part atinent (segons informes rebudes) que lo Rt. Joan Vilacendra, Pbre., natural de la parròquia de Oristà, bisbat de Vich, que serà de bona conducta de vida, de laudables costums y atès també lo examen ha suferit dels II.lustres Senyors Canonges D. Valenti Torres y D. Jaume Blanxart, ambos Pbro; Perxó de comú acord del II.lustre capítol y Magnífich Ajuntament y por Ells los comissionats del II.lustre Capítol D. Joseph Badia y D. Sebastian Miró, Pbro. y Canonges y los senyors Francisco Blanxart y Pere Caselles, los dos regidors y comissionats del sobredit Magnífich Ajuntament pasan nombrar al sobredit Rt. Joan Vilacendra, Pbre. y á presentar-li lo Magisteri Gramàtica de la present Vila, com en realitat lo nombran y li presentan". (29-IV-1810)

Un cop havia pres possessió del seu càrrec, el nou mestre tenia unes obligacions a complir, especificades sempre en el contracte que signava; a saber:

- Exercir la docència quatre hores diàries, repartides en dues al matí i dues a la tarda.

- Ensenyar i explicar la gramàtica. En aquest punt, calen puntualitzacions, cosa que deixo per més endavant.

- Tots els dissabtes a la tarda, ensenyar el catecisme i els preceptes de la doctrina cristiana i, a més a més, "serà la sua incumbença que los seus deixebles assisteixan tots los dias als S. Sacrifici de la Missa y al Rosari cotidià de la Colegiata, cuidant que á lo menos cada més frequentin los S.S. Sagraments, procurantlos en tots temps imbuirlos en las máximas de pietat y religió". (1810)

- Els llibres que havia d'emprar també s'explicitaven: "usará los llibres y métodos de la Escola Pia". (1823)

- Tenia dret a vacances: les tardes de tots els dijous de l'any, els "dies feriatos y de mitja creu", que eren els següents: de la vigília de Nadal fins l'endemà de Cap d'Any, del dimecres sant a l'altre dimecres, del divendres vigília de la Festa Major fins al dimecres de l'altre setmana... i prou!

- Del local, se'n responsabilitzava l'Ajuntament.

En la documentació consultada -cal destacar sengles documents dels anys 1810 i 1823-, no s'observen diferències pel que fa a les obligacions lectives dels docents, llevat de la part referent al salari del mestre. Si en el document del 1810 tenia dret a rebre "las mesades que fins ara se han estilat pagar y axó haguda rahó de les circumstancies del temps, seran de peseta per cada mes per quiscun de sos deixebles de la Vila y Ribera", en el del 1823 queda molt clara la gratuïtat de l'ensenyança: "(...) sens poderlos exigir ninguna cosa per dita ensenyanza".

I continuem parlant d'honoraris... Si bé els mestres cobraven dels dos comuns de la vila, aquest tema, delicat de per si, portà més d'un maldecap a docents i discent, ja que no sempre estaven d'acord els susdits comuns referent a això, com per exemple augmentar-los el sou: l'any 1781 el Magnífich Ajuntament no féu gaire gala ni de magnificència ni de munificència, ja que es negà en rodó a apujar el jornal al

mestre de gramàtica, malgrat les repetides sol·licituds del Capítol Col·legial.

LLENGUA I ESCOLA

Retornem ara al tema de la gramàtica, ja que ens porta directament al de la llengua emprada en l'ensenyament, qüestió no gens frívola i que, malauradament, ens fa serrar la boca d'indignació molta vegada.

Hi ha una data que marca el tombant a favor del castellà i en detriment del català, el 1768, any de la promulgació d'una reial Cèdula signada pel rei Carles III a Aranjuez que imposava (el subratllat és meu) l'ús exclusiu del castellà tant en la vida pública com a les escoles: "(...) finalmente mando que la enseñanza de Primeras Letras, Latinidad y Retórica se haga en lengua Castellana generalmente, donde quiera que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias i Justicias respectivas (...)".

L'any 1771 hom acabà de reblar el clau: es féu imprescindible l'obtenció del títol expedit per la Junta de Castella per a poder exercir el magisteri de les primeres lletres; amb aquesta norma, els mestres restaven sota el control de l'Estat i aquest podia dirigir, a través de mestres escollits, les ensenyances de les primeres lletres en què s'havia prohibit el català. (Francesc Ferrer i Gironès)

I fins l'any 1768? La resposta és clara: en català i llatí. No crec que vagi massa errat si afirmo, amb les lògiques reserves, que l'obra del pedagog Baldiri Reixac i Carbó (1703-1781), "Instruccions sobre l'ensenyança de minyons", publicada el 1749, devia ésser coneguda pels docents de Sant Joan de les Abadesses, atès l'èxit que va obtenir: set edicions -sis a Girona i una a Barcelona-. Aquest escrit defensa la prioritat de la llengua materna en l'ensenyament, el

català, a l'ensem que en fa una apassionada defensa; val a dir que no negava l'aprenentatge del castellà, ans el contrari, donat que la considerava la més útil de les llengües estrangeres.

Per desgràcia, vents malastrucs bufaven per al català i, al llarg del s. XIX, la situació de persecució no minvarà pas; l'ofensiva continuarà encara amb més força si cal, i tot en ares de foteses com l'harmonia de la nació (?).

Una disposició legal marcarà, pel que fa a l'ensenyament, tota la segona meitat de la passada centúria fins a la proclamació de la II República, l'any 1931: la famosa Ley Moyano, promulgada el 1857 i que establia l'obligatorietat de l'ensenyament primari. Aquest fragment de l'article segon és prou explícit: "La Gramática i Ortografía de la Academia Española serán texto obligatorio y único para estas materias en la enseñanza pública". Sobren comentaris.

Sort de dos factors, això és, la tasca pedagògica de l'Església, que mai no abandonà la predicació ni la catequesi en català, i la tossuderia de molts mestres que mai no deixaren de banda el català com a llengua vehicular per a les explicacions, comentaris, contes... amb llur alumnat, tot i que el material escolar fos íntegrament en castellà i fos aquesta la llengua que, per llei, ensenyaven.

ESCOLES PÚBLIQUES, ESCOLA PRIVADA

No faci estrany l'encapçalament d'aquest apartat, ja que la realitat escolar de la vila de Sant Joan de les Abadesses a partir de la segona meitat del segle XIX, i fins nc. fa pas gaires anys, era així: dues escoles públiques, la de nens i la de nenes; una de privada, de nenes, regentada per les Germanes Carmelites de la Caritat.

La fundació d'aquesta darrera

institució, la religiosa, la féu la mateixa santa Joaquina de Vedruna en persona, el 26 de novembre de l'any 1843, amb una tasca doble per a aconseguir: tenir cura dels malalts i de l'ensenyança de noies.

Els primers tractes per a establir un convent a St. Joan daten del 1828, quan un caputxí, el pare Esteve d'Olot, li va fer arribar la proposta de fer-se càrrec de l'hospital que, sota l'advocació de sant Vicenç, hi havia a tocar al monestir, al mateix temps que de l'ensenyament de nenes, això darrer sembla que per primera vegada. Aquest vessant pedagògic de les fundacions de santa Joaquina de Vedruna és una influència del susdit pare Esteve d'Olot. Aquest predicador tenia clar que no es podia descuidar l'educació de les nenes, costum a l'època a bastament estès, ja que, argumentava, les nenes d'avui són les mares del demà i cal instruir-les conforme als valors cristians; elles, al seu torn, inculcaran aquests valors a llurs fills, com si d'una roda es tractés. En suma, la família com a gresol de les essències del catolicisme, i la dona/la mare com a fil conductor i transmissor alhora d'aquestes essències.

Vicissituds polítiques retardaren el projecte, que no va poder-se materialitzar fins quinze anys més tard, un cop els ànims s'hagueren encalmat. I quan semblava que res no podia destorbar la tranquil·litat de les germanes que, en nombre de quatre, conformaven aquesta primerenca comunitat, sorgí inopinadament i inesperada un personatge curull de malèvoles intencions, la primera de les quals era fer la vida impossible a monges i alumnes: en Banyeta!

Si en devia estar d'empipat amb aquelles bones dones, que va intentar, per tots els mitjans possibles, d'espantar-los la clientela. Quan les noies acudien a escola, se'ls apareixia una vella horrorosa que les empaitava bo i apedregant-les mentre cridava: "No hi aneu amb aquella mala bruixa!", referint-se a la santa fundadora.

I la cosa no s'aturava aquí; un cop a classe, els atacs es redoblen: els vestits se'ls esparracaven, les labors apareixien esquinçades, sàdics pessics a les cames, durant les nits-se les privava del son amb miols de gats embogits. Com es pot veure, un autèntic mostri del més ranci estil demoníac. Tot s'acabà amb els pertinents exorcismes i en Banyeta va haver de fugir amb la cua entre cames.

Bé, deixem-nos de contes de dimonis entremaliats i cuatrucats i parem esment en l'obra educadora de les Germanes Carmelites: més de cent cinquanta anys impartint docència de forma pràcticament ininterrompuda, amb el forçós parèntesi de la guerra civil. Cent cinquanta anys són molts anys, i això significa que també moltes són les promocions d'alumnes que hi han acudit cercant una instrucció fonamentada en sòlids principis cristians alhora que un ensenyament de qualitat i que n'han sortit amb llurs expectatives satisfetes.

Sense menystenir el conreu de disciplines com la gramàtica, l'aritmètica, la història, la lectura, etc. es donava un èmfasi especial a l'assignatura de labor; a les noies, se'ls procurava una pràctica acurada d'allò que hom considerava que havia de saber fer una dona, futura mare de família i mestressa de casa: cosir, brodar, fer mitja. Hi ha una frase feta, "anar a costura", que expressa ben clarament aquestes activitats de cosidor que es duïen a terme en el món de l'ensenyament femení fins no fa pas gaires anys. El foment de pràctiques pietoses també era una constant en aquest tipus de centres.

Que la vila de St. Joan se les apreciava, les germanes, i valorava positivament la seva obra educadora es fa palès en sengles estadístiques dels 1892 i 1908, particularment aquesta darrera. Heus-la ací:

ESCUELAS DE NIÑAS

- Cuantas hay 2
- Municipales 1

- N. de alumnas	50
- Particulares	0
- De Religiosas	1
- N. de alumnas	120

Crec que confirma el que acabo de dir: valoració, estima i respecte vers una manera de fer, d'ensenyar, d'actuar. En una paraula: d'educar.

Anem per l'ensenyament públic de Sant Joan. Com s'ha dit, el conformaven dues escoles, la de nens i la de nenes. Curiosament, en la documentació consultada, té molt més protagonisme l'escola femenina que no pas la masculina. D'aquesta darrera, hereva del llunyà magisteri de primeres lletres, ben poca cosa se'n podrà dir, llevat de la ubicació, al pis superior del Palau de l'Abadia, i de l'obligació de celebrar exàmens trimestrals. Fins l'any 1911 va tenir la categoria d'unitària, això és, un sol professor per a tot l'alumnat; si el professor titular, pagat per l'Estat, volia disposar d'un ajudant, se l'havia de pagar de la seva butxaca, i el sou que els pagava l'Estat no enfitava pas precisament. Aquí rau, al meu entendre, un dels problemes greus d'aquella escola pública de nens, per no dir el més greu: matrícula excessiva per a un sol mestre, amb el que això comporta, per un cantó, de minva de la qualitat de l'ensenyament i, per l'altre, de poca disciplina.

Que se m'expliqui, si no, com s'ho podia manegar un mestre, ni que comptés amb el suport d'un ajudant, amb cent vint-i-cinc vailets entre sis i tretze o catorze anys, segons dades de l'estadística, ja citada, de l'any 1908, fora que tingués un carisma i uns dots pedagògics excepcionals, com fou el cas del mestre Andreu, a qui cal agrair la dignificació de l'ensenyament públic i la millora de la imatge del mestre a la nostra vila.

L'escola de nenes. D'entrada, cal dir que no estava tan saturada, ni de bon tros, com la seva

homòloga de nens; la matrícula sempre rondà, al llarg dels anys que ens ocupen, al voltant de la quarantena d'alumnes.

Unitària, una sola mestra se'n feia càrrec, i l'Ajuntament tenia l'obligació de procurar-li casa per a viure i local per a exercir-hi la docència. I a causa del local, vingueren no poques discussions, perquè no reunia els mínims indispensables per a poder-lo qualificar d'aula d'ensenyança:

"25 de noviembre de 1866.

Sr. Presidente de la junta:

Hasta hoy no me determiné oficiar a V. y demás individuos de la junta, relativo al local de esta escuela por no serles a V. tan molesta; pero como quiera que el número de alumnas se aumenta cada día contando hasta la fecha con cuarenta, y viendo esto tan reducido no solo para trabajar las secciones, sino que nos veríamos algún día en algún apuro con las niñas por falta de respiración, tan necesaria para todo ser. (...) Éste es el fin que me obliga á oficiar á V. para que con la brevedad que le sea possible se digne destinarme casa para desempeñar mis obligaciones y tanto más se dilatará tendré que despedir las alumnas hasta tanto que no se me pase envío de que me traslade a nuevo local.

La Maestra, Petra Fontecoba."

De vegades el motiu de la queixa era que l'Ajuntament, oblidant les seves obligacions, no es molestava a procurar el local adient:

"19 de junio de 1888.

Sr. Alcalde-Presidente de la Junta Local de Instrucción Pública de esta villa.

(...) que el Sr. Alcalde de esta villa no me ha facilitado local-escuela conveniente, ruego encarecidamente á esta digna junta que por no haberme designado aun el local de referencia y siendo mi principal deber velar por la salud y buen orden en la enseñanza de mis

alumnas, dentro de la Escuela, se interese y digne activar lo necesario para un local que reúna las debidas condiciones (...)

La Maestra, Dolors Corominas".

Un cop superats els problemes de local i d'instal·lació, l'aula comptava amb el següent material escolar, segons inventaris del 30-IV-1866 i 7-XI-1866, inventari que, de segur, podríem fer extensiu a l'escola de nens:

- Un crucifijo con su dosel.
- Retrato de S. M. La Reina (Isabel II)
- Una colección de veintisiete carteles para leer las niñas.
- Dos cuerpos de carpintería con sus muestras y tinteros.
- Un encerado para la numeración escrita.
- Cuatro libros de registro: el de matrícula, el de asistencia, el de admon. de fondos, el de visitas de la inspección.
- Seis punteros para señalar las lecciones.
- Un libro de temas y una urbanidad.
- Doce ejemplos de escritura.

Aquests inventaris els signaren la mestra sortint, na Maria Riera, i l'entrant, na Petra Sánchez de Fontecoba.

L'ensenyament que rebien les nenes era eminentment pràctic, i compaginava l'aptitud intel·lectual amb l'habilitat manual, però donava preeminència a aquesta darrera faceta: les labors; de fet, era impensable que una dona no dominés l'art -valgui l'expressió- de l'agulla i fil... anar a costura, al cap i a la fi. Se seguia, normalment, el següent ordre:

- Començar a llegir.
- Començar a llegir i cosir.
- Llegir, començar a escriure i cosir.
- Llegir, escriure, començar les quatre regles de l'aritmètica i cosir.

- Llegir, escriure, fer comptes, gramàtica i cosir.

- Llegir, escriure, fer comptes, gramàtica, cosir i aprendre a brodar.

- Llegir, escriure, fer comptes, gramàtica, cosir, brodar i aprendre a planxar.

Les nenes satisfieien una mensualitat a la mestra; la mínima de dos cèntims de pesseta, i la màxima de vuit. L'increment de la mensualitat estava en relació directa amb el nombre de coses que aprenien a fer.

Aquesta mensualitat no la pagaven pas totes les nenes; només aquelles que a casa seva tenien possibles; les nenes que no en tenien, en quedaven exemptes o pagaven menys. L'exempció de pagament es concedia a les que hom qualificava de "pobres de solemnitat" i havien de presentar a la mestra un certificat que en donés fe, signat pel rector i l'alcalde. Si no el presentaven, la mestra tenia el dret d'excloure-les de la comunitat escolar.

Encara hi havia una altra categoria d'alumnes: les noies que per obligacions de feina, etc., no podien completar tot l'horari escolar i assistien a l'escola només a hores. Aquestes hores lectives eren considerades conferències i com a tals es pagaven, o sigui, a l'albir de la mestra.

Quant cobraven els mestres / les mestres de les escoles públiques de Sant Joan? Un mestre -dades de l'any 1862- cobrava de l'estat 3.300 rals. Una mestra, 2.200, segons dades del 1866. Aquestes soldades poc varen variar al llarg dels anys, ja que eren temps poc inflacionistes i de gran estabilitat monetària. La gasiveria de l'Estat a l'hora de pagar els seus mestres ha quedat magistralment reflectida en una dita popular: "Passar més gana que un mestre d'escola".

A part del seu sou oficial, també tenien dret a altres emoluments, tant dels alumnes, com acabem de veure, com de l'Ajuntament, que

destinava tota una partida pressupostària anual a "Instrucció Pública", partida que cobria les despeses per material escolar d'ambdues escoles, per lloguer de les cases del mestre i de la mestra respectivament, per lloguer de l'escola de nenes i per les retribucions compensatòries d'aquells escolars que no tenien solvència econòmica per a satisfer les mensualitats corresponents a l'ensenyant. Aquestes retribucions ascendien a 850 ptes. anuals - 450 ptes. per un i altra- en els anys 1890-1891-1892-1893-1894.

Quan un docent, amb concurs previ d'oposicions, anava destinat a un poble, en el nostre cas, Sant Joan, havia de presentar els seus respectes a la Junta Local de Instrucció Pública, formada per dos vocals i un president, que podia ser el mateix alcalde, encara que no necessàriament; aquesta Junta era formada per parets d'alumnes i per un període de quatre anys; tenia veu i vot en qüestions tan importants com fixar el preu de les mensualitats que podia cobrar un mestre. Els membres que la conformaven eren proposats per l'Ajuntament i designats pel governador civil de la província que, al seu torn, ostentava la presidència de la Junta Provincial de Instrucció Pública, màxim organisme decisor i a escala provincial pel que fa a l'escola.

Durant un cert temps, poc -el Sexenni Democràtic, 1868-1874- als mestres públics se'ls va exigir jurament de fidelitat a la Constitució per a poder exercir el seu càrrec, segons decret llei de les corts espanyoles de 18-XII-1869. La fórmula del jurament mereix de ser reproduïda:

"Juráis guardar i hacer guardar la Constitución democrática de la Monarquía Espanyola promulgada el 6 de junio de 1869? Juráis haberos bien y fielmente en los deberes que como funcionario y como ciudadano tenéis contraídos, mirando en todo por el bien de la nación?"

A lo que contestará el interpe-

lado: Si, juro”.

A Sant Joan es va fer aquest jurament el dia 5-II-1870... tota una crida a la consciència ètica.

I UN PETIT TERRATRÈMOL SACSEJÀ LA VILA DE SANT JOAN

No es tracta pas de cap sotragada sísmica, malgrat que l'enunciat que encapçala aquest apartat així ho podria donar a entendre; el terratrèmol fa referència al rebombori que provocà l'establiment, l'any 1888, d'una escola laica.

La preocupació que suscità fou gran i ben aviat s'aixecaren veus per a blasmar-la i atribuir-li tots els mals de la societat. Destaca el discurs que el dia 2-II-1888 adreçà en Manel Blanxart als assistents a la inauguració del Centre Catòlic, d'un to apocalíptic i ultramuntà. L'il·lustre patrici santjoaní parteix de la premissa que res de bo no pot esperar-se d'una escola que ignora a consciència la religió, les seves pràctiques i els seus ministres, tan sols misèria moral, naufragi de la llei, ensorriment de l'ordre: “¡Precindir de Deu! Quin dret te lo home per precindir de son autor, (...) ¡Ah! que si lo noy comença a precindir de Deu, precindirà també, com és natural, de sos manaments, no honrarà á sos pares, asesinará, robará i se llançarà en lo fanch de las més brutals pessions”.

Després de tan punyents arguments, arriba al moll de l'os: l'escola laica és “un plan de la revolució per acabar ab lo catolicisme” i per conduir la societat cap a un irreversible atzucac, ja que la ignorància voluntària de la llei divina comporta, quasi automàticament, l'abandó i negligència de la llei humana.

Les darreres línies del discurs del Sr. Blanxart constitueixen una

crida d'allò més inflamada al proselitisme catòlic per combatre aquesta escola i els seus mestres, veritables càncers socials: “Lo mal que podien fer nostres enemichs era malegar-nos la instrucció. ¿Y una escola de tal mena se ha establert en nostra religiosa vila? ¿Y ho podem permetre nosaltres fills de Sant Joan de les Abadeses los que estem posats baix la sombra del Santissim Misteri? No, de cap manera. Preparem-nos, pues, tots a combatir del millor modo que sapiguem, procurem apartar los hi algun de los partidaris. (...) ¡Deu vencerá! ¡La Yglesia de Cristo no caurá may! He dit”.

Per tal de poder dur a terme les seves activitats, els promotors de l'escola laica llogaren el segon pis del num. 10 del carrer Bisbe Ponç de Monells. A tall d'anècdota, l'home que els el va llogar va tenir seriosos problemes per a poder fer de padrí de baptisme, ja que llogar una casa de la seva propietat per a una finalitat tan poc edificant com era una escola laica, el feia sospitós de poca o nul·la rectitud moral.

En el segon pis d'aquest immoble, avui tan atrotinat, s'hi ubicà l'Escola Laica, de vida efímera a la nostra vila. En el primer pis hi havia un teatre infantil de titelles i, a la planta baixa, el cafè “dels nostres”

Bé, anècdotes a part, aquesta escola, per una sèrie de raons que fóra massa llarg de ressenyar en el reduït espai d'aquest opuscle, mai no va gaudir d'una gran assistència d'alumnes, i els pocs, poquíssims, que hi assistien, provenien d'ambients socials marcadament anticlericals: “Este hombre de muy mala conducta hace años que nadie ha visto en la Iglesia y es casi el único de esta villa que manda su hijo a la escuela laica”. (Fragment d'una carta del vicari Mn. Josep Pujals al secretari del bisbat, 1888)

I la reacció no es féu esperar

“(…) cuando en aciagos días los católicos de esta villa reunidos bajo el cayado de su pastor, determinaron poner un dique a las devastadoras ideas que iban a sembrarse en la misma, fué, como recordará V.I., cuando se fundó esta Católica Sociedad; y las primeras que la misma libró tuvieron completa victoria con la desaparición de esta y pueblos comarcanos de los partidarios de la instrucción sin Dios, de manera que la villa del Stmo. Misterio fué la primera que lanzó de su seno a los malvados discipu-

La religió no tenia cabuda en els ensenyaments laics, fortament anticlericals; en canvi, però, s'intentava de reforçar un tarannà més ètic i cívic. Els himnes que cantaven els infants, com ara aquest quan entraven a classe, així ho palesen

Simbologia maçònica, referències a la llum i a la fraternitat universal... Aquest segell de l'escola laica és prou explícit de la ideologia que l'anima i explica el rebuig que suscità a la nostra vila

los del Apóstata i fué el clarín que pregonó la guerra que contra los mismos debia declararse". (Fragment d'una carta que el president del Centre Catòlic, Manel Blanxart, adreçà al bisbe de Vic, Josep Morgades, amb data 13-XI-1896)

Efectivament, l'escola laica no va romandre gaire temps impartint docència. No sabem, en l'estat actual de la nostra recerca, ni si va haver de plegar per manca d'alumnes o per pressions que n'obligaren la clausura, ni l'any exacte; segurament, però, devia tractar-se de la primera suposició i abans del 1896, a tenor de la carta citada.

Una cosa sí que aconseguí, ben a contracor, l'escola laica, i és que es convertí en el revulsiu necessari per a apressar la fundació d'una societat catòlica capaç de parar els peus a la ideologia que encarnava la susdita escola, tan suposadament demoníaca i descalçadora de l'ordre social establert, i al text que encapçala aquest apartat em remeto.

La societat encarregada de presentar batalla fou el Centre Catòlic d'Obrers, fundada pel gener de 1888. En la redacció del nou reglament, datat l'any 1897, queda prou clara la seva raó de ser: "En vista de que el espíritu del mal trabaja por todos los medios imaginables para descatolizar el pueblo, y á fin pues de poner un dique á sus destructoras doctrinas i formar un núcleo de fuerzas católicas que

hagan frente a la impía propaganda de nuestros días, se organiza esta sociedad (...)"

I a fi de poder dur a terme tan preclara missió, segueix la resta dels articles; quedem-nos amb dos:

-art. 2n. El objeto de la misma es la edificación y perfección religiosa de los individuos que de ella forman parte; la enseñanza de la clase obrera (...)

-art. 3r. (...) instituirá escuelas.

Previsions i realitat, en aquest cas, anaren ben bé de bracet; tan bon punt quedà constituït el Centre Catòlic d'Obrers com a societat catòlica, s'organitzà l'escola que en depenia, nocturna i dedicada a millorar la formació de la classe obrera, amb un èxit notori, segons carta que, amb data 20-II-1888, envià l'aleshores president del Centre Catòlic, en Josep Vilella, al bisbe de Morgades: "La escuela que sostiene este centro cada día va en aumento".

El mateix bisbe, en visita pastoral del 30-VI-1889, anima aquesta tasca pedagògica del Centre Catòlic: "contando como puede contar con el Centro Católico, dé toda la extensión posible a la enseñanza nocturna de adultos (...)".

El professorat el componien dos mossens, segons l'estadística del bisbat de Vic del 1892: "Además hay escuela nocturna para la clase obrera dirigida por dos sacerdotes". No era estrany que el mateix bisbe seleccionés els mossens, que havien de compaginar les obligacions pròpies de llur càrrec eclesiàstic amb la docència a l'escola nocturna del Centre, com fou el cas de Mn. Masdeu: "Conviene enviar Mn. Masdeu de maestro a San Juan de las Abadesas" (d'una carta autògrafa del bisbe Morgades). Tampoc no ho era, d'estrany, que el bisbat col·laborés econòmicament en les despeses de l'escola.

Cal no confondre aquesta institució docent amb l'Escola Parroquial, ja que l'Escola Parroquial serà de creació més tardana, con-

cretament de l'any 1935, amb un objectiu sensiblement diferent, el de l'ensenyança de nens i no tant la d'obers.

Es podrà estar o no d'acord amb el tarannà d'aquells homes que, just fa cent anys, s'aplegaren per lluitar i tirar endavant llurs ideals, sumant energies, cercant ajuts necessaris. Negar això seria fer-los un tort immerescut. De la seva empremta, n'és mostra notable l'edifici que el 1889 inauguraren, el popular Centre Catòlic.

L'ESCOLA D'ADULTS DE CA L'ESPONA

Era mixta i era ubicada a la fàbrica Espona, en uns locals cedits gratuïtament per l'amo de l'empresa, en Jaume Espona i Brunet.

Malgrat que la primera vegada que surt en la documentació és una estadística de l'any 1908, apartat "Escuelas Particulares", és molt probable que ja feia alguns anys que funcionava.

La finalitat d'aquesta escola d'adults era doble: potenciar la formació intel·lectual i millorar els coneixements tecnològics dels qui hi assistien un cop havien plegat de la feina; formar, al cap i a la fi, bons operaris. Les dones rebien nocions d'economia domèstica i de labors.

Un mestre mític hi impartí la docència: en Josep Maria Andreu i Reñé; ell i els seus ajudants es dedicaven a la instrucció dels homes; la muller del mestre Andreu, na Dolors Bellapart, a la de les dones.

JOSEP MARIA
ANDREU I REÑÉ:
EL MESTRE
ANDREU

És obligat, en un text d'aquestes característiques, de glossar, ni que sigui breument, la figura d'aquest gran professional de l'ensenyament, en Josep Maria Andreu i Reñé (1869-1951).

A la vila de Sant Joan, hi exercí la docència durant vint anys, del 14-VIII-1893 fins al 31-VIII-1913. La seva dedicació al treball,

així com la seva seriositat proverbial, encara són recordades amb admiració pels qui aleshores eren vaillets, avui, que tingueren la sort d'assistir a les seves classes.

Home de profundes inquietuds pedagògiques, no va tenir mai mandra d'anar a l'estranger per ampliar coneixements. El seu primer viatge d'estudis el realitzà

l'any 1902, quan anà a la ciutat italiana de Ripastrone per fer un curs de tres mesos sobre treballs manuals, assignatura d'implantació recent en els plans d'estudis espanyols.

Del 26 al 30 de juliol del 1911, amb un grup de col·legues, visità les escoles de Tolosa de Llenguadoc per observar el sistema pedagògic francès.

La tercera sortida la realitzà l'any següent, juntament amb un grup de mestres de tot l'estat, seleccionats des de Madrid -prova del reconeixement de la seva vàlua al més alt nivell- per fer un llarg viatge d'estudis per França, Bèlgica i Suïssa, que li serví per a contactar amb els centres de recerca pedagògica més avançats del moment.

També procurà les reformes necessàries que calien per a la seva escola de Sant Joan, la de nens. Com a escola unitària que era, tenia una matrícula excessiva, fet que entorpi la docència. Els seus esforços per a la millora de la qualitat de l'ensenyament foren coronats amb l'èxit; de bon primer, el 1905, aconseguí la creació oficial d'una plaça d'auxiliaria, amb un mestre pagat de l'Estat i no del seu peculí, com succeïa fins aleshores; finalment, es reconegué a l'escola la consideració d'escola graduada, amb tres graus i un mestre per grau; ell en fou el primer director. Corria l'any 1911.

Ja a l'any 1909 es féu mereixedor d'un "Vot de Gràcies" atorgat per la Junta Provincial de Instrucció Pública de Girona. Permeteu-me de transcriure'l com a cloenda d'aquesta breu pinzellada biogràfica dels seus anys santjoanins i homenatge alhora:

"Los maestros de las Escuelas Graduadas de Ripoll i San Juan de las Abadesas, don José Guich i don José Maria Andreu, obtienen brillantes resultados en la educación y en la enseñanza de sus respectivos alumnos, gracias a su esmerada e inteligente labor escolar. Enterada de ello, esta Junta por la

Hi ha fotografies que, per si soles, ens parlen amb prou claredat de la seva època; sens dubte aquesta n'és una: el posat sever de les mestres, les nenes endiumenjades... totes a punt per ai daguerrotip propi de les grans ocasions

Una mestra que gaudi d'un carisma tan sols comparable amb el del mestre Andreu: donya Baltasura

Inspección Provincial del ramo, a propuesta de la misma, otorga a tan distinguidos profesores un ex-presivo "Voto de Gracias" y se complace en hacer figurar sus nombres en este periódico oficial para que sirva de mérito a los interesados y estímulo a los demás maestros".

LA FESTA DE L'ARBRE

En Josep Maria Andreu, el nostre "mestre Andreu". En els vint anys que exercí la docència a Sant Joan deixà un record inesborrable, com a home i com a professor

El grup dels petits, amb el vestit típic d'aquells anys: calça curta i per sobre camisa fins a genoll, com si d'una bata es tractés

Evocar la persona del mestre Andreu i passar per alt la Festa de l'Arbre no fóra just.

La primera Festa de l'Arbre celebrada a Catalunya va tenir lloc l'any 1896 a Sant Joan de les Abadesses, en un indret conegut popularment amb el nom de "la Muntanyeta". La festa en qüestió venia dels EUA, on Mr. Stirling Morton n'inicià la celebració pels volts de l'any 1872. Fent-se ressò d'aquesta celebració americana,

l'enginyer de boscos Rafael Puig i Valls va escriure alguns articles a "La Vanguardia" demanant als mestres que fessin veure a llurs alumnes la utilitat dels arbres i dels boscos en la natura i la societat i que procuressin que cada any es plantessin arbres. El suggeriment va agradar al mestre Andreu i així començà tot. Cada any, a partir del 1896 fins al 1913, any del seu trasllat a Palamós, el mestre Andreu organitzà, amb la col·laboració de les autoritats municipals, la Festa de l'Arbre.

Una que resultà particularment lluida fou la de l'any 1904 -el diari barceloní "La Vanguardia" hi desplaçà un corresponçal per cobrir la informació- celebrada durant la tardor; comptà amb la presència del mateix Rafael Puig i Valls.

Els cent setanta nens i nenes de les escoles públiques de Sant Joan plantaren cent trenta arbres, entre plàtans, castanyers, acàcies... La festa començà amb una missa de campanya; seguí la plantada pròpiament dita i un berenar per als nens i nenes. Acabat el berenar, repartiment de diplomes als alumnes premiats i parlament de les autoritats assistents; quan va ser el seu torn, el rector, mossèn Ramon Ferrer, va proposar que es declarés la Immaculada Concepció patrona de Festa de l'Arbre "y así se hizo por aclamación". (La Vanguardia, 20-XII-1904)

El periodista acabà la seva crònica amb unes emotives paraules dedicades al mestre de Sant Joan: "(...) y dejo para los últimos a los héroes de la fiesta, directora de la escuela de niñas, doña Baltasara Vidal, director de la escuela de niños, don José María Andreu, honra y gloria del profesorado español, y el auxiliar de dicha escuela, Jaime Costa".

ELS NOUS EDIFICIS ESCOLARS

Que els anys vint foren uns anys

bons per a la vila de Sant Joan, en donen fe els projectes arquitectònics i urbanístics duts a terme, com ara la plaça d'en Clavé, les remodelacions dels passeigs de la Puda i del Comte Guifré, el nou traçat urbà conegut amb el nom de Nuevas Alineaciones, l'escorxador municipal i els nous edificis escolars.

Centrem-nos en aquests edificis, els que avui s'anomenen col·legi públic Mestre Andreu i escola privada Abadessa Emma. Cronològicament parlant, és anterior el de l'escola pública; comencem, doncs, per aquest.

La primera pedra fou col·locada el 14 de setembre de l'any 1925. Presidí l'acte el capità general de Catalunya, Emilio Barrera, i del discurs que adreçà a la concurrència, val la pena de destacar-ne els següents fragments:

"Esto de hoy es el comienzo de una obra. Mis mejores palabras y mis mejores deseos es decirlos que celebraría asistir a la colocación de la última piedra. (...) Yo deseo que esto de hoy no sea una ilusión. Yo deseo que no dejéis esta obra dormida años y años. Trabajad para verla terminada". (El Día Gráfico, 16-IX-1925)

Tot i que l'oratória no era, certament, el seu fort, les paraules del general Barrera produïren el seu efecte. Ben aviat es posà fil a l'agulla i les obres es desenvoluparen a bon ritme.

El projecte -de l'arquitecte Jeroni Martorell- i el pressupost varen ser aprovats mitjançant un Reial Decret signat pel rei Alfons XIII el dia 13-XII-1926.

El pressupost era de 380.877,55 ptes. que, una vegada descomptades les 15.000 ofertes per la Casa de la Vila en concepte de materials, es reduïa a 365.877,55 ptes. L'estat n'havia d'abonar 290.877,55, repartides de la forma següent: 30.000 per a l'exercici de l'any 1926, 110.000 per al del 1927 i 150.000 per al del 1928. A l'Ajuntament li corresponia d'abonar la quantitat de

75.000 ptes. Particulars també contribuïren, amb el seu peculí, al finançament de la construcció de l'escola, com el Sr. Jaume Espoña, amb 10.000 ptes., o l'empresa Sociedad Anónima de Constructores, amb tot el ciment necessari per a les obres.

Les obres, que sortiren a subhasta el mes d'abril de 1927 i s'adjudicaren a Joan Riera i Pallàs, de St. Julià de Vilatorrada, començaren a les acaballes del mateix

any i sense encantar-se: a mitjan 1929 ja eren pràcticament enllestides.

El dilluns de la Festa Major de 1929, amb l'assistència de nombroses autoritats presidides pel bisbe de Vic, Joan Perelló, i el capità general de Catalunya, Emilio Barrera, fou beneït i inaugurat. El nou centre duia el nom d'aquest militar, "Grupo Escolar General Barrera". Sortosament, avui duu un nom molt més apropiat, merescut

Grup de les nenes que assistien a costura a les aules de les Germanes Carmelites. Les nenes rebien un ensenyament amb una finalitat molt concreta: aprendre les tasques de la llar, especialment les relacionades amb agulla i fil

De tota aquesta munió d'alumnes, destaquen els tres mestres: el Sr. Guasch a l'esquerra, el Sr. Mas al mig i el Sr. Coll a la dreta

i escaient, com és el de "Mestre Andreu".

En aquest edifici s'hi havien d'encabir les dues escoles públiques de la vila, la de nens, fins ara ubicada al Palau de l'Abadia, i la de nenes, que era a l'immoble núm. 1 de la plaça Abadessa Emma, propietat de l'Ajuntament.

S'hi començà a impartir docència el mes de novembre de 1930.

Aquesta obra urgia veritablement, i a les paraules d'una memòria municipal de l'exercici 1925-1926 em ceneixo; són prou clares: "(...) de la necesidad que existe de que esas escuelas se construyan, es pueril hablar aquí, pues por todos es reconocido que debieran ser clausuradas inmediatamente las actuales, tanto por las malas condiciones que reúnen, como por el peligro que amenazan, aparte de que són insuficientes para el número de alumnos que a ellas acuden".

L'altre edifici escolar és l'escola nova de les Germanes Carmelites, dedicat a l'ensenyança privada de nenes.

La construcció d'aquest col·legi fou possible gràcies a la generositat de la família Espona i a la sensibilitat de l'arquitecte Duran i Reynals. Edifici superb, és inspirat en els canons del més pur estil del renaixement florentí. La revista santjoanina "Restauració", en el num. 46, corresponent al mes d'octubre de 1930, en fa una encesa lloança: "Havem tingut la satisfacció de visitar el nou Col·legi de les Carmelites i en sortirem encantats. Ens falten paraules d'elogi tant per als costejadors de les obres com per l'Arquitecte son autor. Creiem que pot calificar-se de casal modelo. Sales, claustres, rebedors, patis i jardins, amb una distribució perfecte. En la fatxada l'artista Josep Obiols hi ha pintat l'emblema de l'ensenyament consistent en dues noies, una que llegeix i l'altre dedicada a labors".

Paraules exagerades? No. Tothom qui en conegui els interiors

La imatge de la Immaculada Concepció presideix aquest grup d'alumnes assistents al col·legi de les Germanes Carmelites, segons aquesta fotografia de la meitat de la dècada dels anys vint

Nenes del curs escolar 1925-1926, del col·legi de les Germanes Carmelites

pot fer seva l'afirmació que és un edifici magnífic, tant pel que fa a l'estètica, com pel funcional disseny de les aules i altres espais.

El periodista Abegar publicà, el dia 23-XII-1930, en el periòdic de Barcelona "Las Noticias", un escrit titulat "San Juan de las Abadesas". Heus ací les línies que dedica al flamant edifici: "Trátase de un soberbio edificio (...) destinado exclusivamente a la enseñanza femenina i dotado del material

pedagógico más adelantado y de comodidades e interiores no iguados, que sepamos, en ningún otro edificio destinado a este efecto en la región: lavabos, calefacción, jardines, luz, ventilación, etc."

La nova escola de les Germanes Carmelites s'inaugurà el dia de Cap d'Any de 1931 i, passat Reis, hi començaren les classes.

I vist amb la perspectiva de més

El Sr. Mas presidint la foto de grup. Com a nota curiosa, aquests nens foren la darrera promoció d'alumnes que ocuparen les velles aules ubicades a l'Abadia

Fotografia commemorativa de la col·locació de la primera pedra de l'edifici del "Grupo Escolar", avui Escola Pública Mestre Andreu. Presidí l'acte el capità general de Catalunya, E. Barrera

de seixanta anys, sembla que d'una premonició es tractés el fet de la inauguració d'ambdós centres escolars.

La inauguració de les escoles nacionals coincidí pràcticament amb la caiguda de la dictadura de Primo de Rivera, filofeixista i anticalana.

La de l'escola de les Germanes Carmelites, pràcticament amb la caiguda de la monarquia d'Alfons XIII i la subsegüent pro-

clamació de la II República.

Temps nous, mentalitats noves, dies d'esperança per a Catalunya, que per fi veia com podia recuperar les seves llibertats amb la promulgació de l'Estatut d'Autonomia del 1932. Tots aquests anhels de llibertat quedarien, però, brutalment estroncats, esmicolats, sota l'opressió de la dictadura franquista.

Eusebi Puigdemunt i Puig

BIBLIOGRAFIA

ARIES-DUBY. *Historia de la vida privada. Del Renacimiento a la Ilustración. Vol. III.* Editorial Taurus, Madrid 1989.

FERRER I GIRONÈS, Francesc. *La persecució política de la llengua catalana.* Edicions 62, Barcelona 1986.

FONTANA, Josep. *Història de Catalunya, Vol. V. La fi de l'Antic Règim i la Industrialització, 1787-1868.* Edicions 62, Barcelona 1988.

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Reixac i Carbó, Baldiri (1703-1781).* Vol. XIX, pàg. 205.

PARASSOLS I PI, Pablo. *San Juan de las Abadesas y su mayor gloria el Santísimo Misterio.* Establecimiento tipográfico de Luis Tas. Vic, 1874.

Programes de la Festa Major dels anys 1972, 1973, 1978 i 1983.

Memòria de l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses corresponent a l'exercici 1925-1926.

Revista "Restauració", publicada a Sant Joan de les Abadesses.

Arxius consultats:

Arxiu del Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

Arxiu de l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

Arxiu Diocesà de Vic.

Arxiu Blanxart. Monestir de Sant Joan de les Abadesses.

Anys trenta; anys de canvis i convulsions que sacsejaren Catalunya i Europa. Si bé a Catalunya foren uns anys que començaren amb esperances de llibertat ran de la proclamació de la República, el catorze d'abril de 1931, també es covaren sentiments contradictoris que un malastruc divuit de juliol de 1936 esclataren ensangonant-ho tot, frustrant il·lusions, marcint bells projectes.

I Sant Joan de les Abadesses?... Ni illa de pau ni oasi... També aquí es reproduïren -a escala local, evidentment- les esperances i les rancúnies pròpies de l'època... Centrem-nos, però, en el món de l'escola.

Els nous aires de renovació pedagògica, amb noms tan importants com el d'Alexandre Galí o el de Pau Vila, arribaren a la nostra vila de la mà d'un mestre, Ramon Vidal i Pietx; format a l'escola Normal Mixta, creada per la Generalitat a finals de l'any 1931, aportarà a l'ensenyament de casa nostra el tarannà d'aquesta institució docent: catalanitat i solidaritat, al mateix temps que una nova manera d'impartir docència, més humana, més propera a l'infant, lluny de la rigidesa pròpia de massa escoles d'aleshores.

1939... i amb la desfeta de la guerra, va venir la desfeta de l'escola catalana que amb tanta cura havia impulsat la Generalitat republicana. El mestre esdevé una persona llunyana, autoritària, que ni tan sols parla o comparteix les il·lusions de l'infant. Els nens se'l miren amb ulls temorencs, sense comprendre el perquè d'aquella disciplina casernària, gairebé paramilitar, que planava sobre les aules. I la cosa no acaba aquí: els nois havien de saludar el senyor mestre, pel carrer, alçant el braç.

Anys de missa obligada i d'entonar himnes marcial... anys tristos en què els vaillets -ressò de la guerra finida?- ressuscitaven antigues rivalitats: el "trago" i el "raval" eren els bàndols protagonistes i cadascun amb un territori ben marcat; els del trago la Plana, i els del raval la Muntanyeta.

Tots aquets esdeveniments es feren més suportables gràcies al nostre entorn, donat que la natura és una font d'informació i aprenentatge, que permetia als sagals esbargir-se, sense oblidar els jocs de carrer: la rutlla, el diàbolo, la xerranca, la viroia, les bales, saltar a corda, el bèlit-bòlit... De cara al bon temps, a nedar a les gorgues del Ter -la d'en Becu, la del Prat- i de l'Arçamala -la del Gall, la dels Tres Dijous- i construir-hi cabanes.

Els encarregats de conservar les nostres llegendes i tradicions en aquests anys difícils eren els oncles, avis i àvies. Ells ens solien explicar les rondalles i contes que fornien la nostra imaginació d'herois, cavallers, princeses i altres fantasies.

Els nens, en aquest període, participaven en la "matança del porc", d'una manera molt engrescadora: era tota una festassa en el més ampli sentit de la paraula, ja que la xerxina i poder treure el ventre de pena estaven assegurats amb escreix.

A mitjan estiu, arribava el temps de batre, i això volia dir que a l'Era de l'Àngel es presentava una màquina misteriosa, sorollosa, que, si per un cantó facilitava les tasques de la pagesia, per l'altra assegurava diversió a la quitxalla. De tant en tant, la visita d'algun circ ambulat aportava dosis d'exotisme que ens feien somniar en altres regions del món.

A poc a poc, i gràcies a unes tradicions arrelades, es va poder anar pensant en un futur de llibertat.

DELS ANYS TRENTA ALS SEIXANTA: TEMPS DE CONTRASTOS

INSTAURACIÓ DE LA GENERALITAT

La instauració de la Generalitat donà un gran impuls a l'ensenyament. Hi contribuï el Marcel·lí Domingo des del Ministeri d'Instrucció Pública del govern de la República, i en Ventura Gassol, que ocupà la

Conselleria de Cultura de la Generalitat.

El 29 d'abril de 1931, en Marcel·lí Domingo decretà l'obligatorietat de l'ensenyament en català. El juny de 1931 fou creat el Consell de Cultura de la Generalitat per a l'ordenació de l'ensenyament i la creació o millorament de les biblioteques i els arxius i la impulsió de les Belles Arts. És en aquests

anys que un grup d'entusiastes de gran capacitat en el camp pedagògic i lingüístic ja havien iniciat la tasca de difondre la llengua -classes, cursos, cursos per correspondència- la formació de mestres de català i la preparació d'un pla de publicacions pedagògiques en llengua catalana, llibres i material escolar divers. Aquests homes foren principalment

Primera promoció d'alumnes de l'Escola Parroquial. Exerceien de mestres mn. Estanislau Relats, vicari del poble, i Ramon Vidal i Pietx

Després del forçós parèntesi de la Guerra Civil, l'Escola Parroquial reinicià les seves activitats lectives. En aquesta fotografia del 1941, veiem Mn. Estanislau i un grup d'alumnes al claustre del Monestir

Joaquim Xirau, Alexandre Galí, Manuel Ainaud i també Pompeu Fabra.

Entre les creacions principals d'aquests anys, s'hi compten l'Escola Normal de la Generalitat - 22 d'agost del 1931- i l'Institut Escola -1932-.

1936

El Consell de l'Escola Nova Unificada - el CENU - fou establert pel decret de la Generalitat del 27 de juliol de 1936. L'objectiu era "escolarització dels infants.

El preàmbul del decret revelava la seva inspiració racionalista i àcrata: "la voluntat revolucionària del poble ha suprimit l'escola de tendència confessional. És l'hora

d'una escola nova, inspirada en els principis racionalistes del treball i de la fraternitat humana. Cal estructurar aquesta escola nova unificada, que no solament substitueixi el règim escolar que acaba d'enderrocar el poble, sinó que creï una vida escolar inspirada en el sentiment universal inspirat en la solidaritat i d'acord amb totes les inquietuds de la societat humana a base de la supressió de tots els privilegis".

El decret incloïa un pla de reestructuració total de l'ensenyament, "des del bressol" a la investigació universitària. Instituí una escola única, gratuïta, laica, en llengua catalana i en règim de coeducació.

El pla del CENU hauria estat molt ambiciós en qualsevol circumstància, però ho era més atès que Catalunya estava en guerra. La irregularitat de la vida diària desorganitzà l'ensenyament. De fet, la guerra fou per a molts infants de Catalunya un llarg període de vacances. La gran novetat del CENU fou la coeducació en el primer ensenyament.

Un cop confiscats molts edificis d'escoles de religiosos i centres docents de l'església - a Sant Joan l'escola de les Germanes Carmelites i l'Escola Parroquial- en el curs 1936-1937 es matricularen gran nombre d'alumnes i per això molts es quedaren sense plaça, cosa que va fer que el CENU encarregués al Sindicat d'Arquitectes de Catalunya la construcció de diversos grups escolars nous; a la nostra vila, l'edifici que avui hostatja la residència geriàtrica fou construït amb finalitats lectives i s'hi impartí la docència, essent-ne el professor responsable el senyor Xiberta. La guerra frenà aquesta tasca i la victòria d'en Franco l'anul·là totalment.

1939

L'investida contra tota aquesta obra per part del nou règim sorgit de la guerra civil fou fulminant i

indiscriminada. Gairebé se n'anà tot aigua avall per deixar pas a un ensenyament burocràtic i disciplinari. Desaparegué l'Institut Escola, desaparegué la coeducació de les escoles. El magisteri català fou depurat a fons i es van destinar a Catalunya mestres que molts eren militars, per tal de canalitzar la mainada fins allà on fos possible.

Es reduïx el nombre de les escoles públiques i creix el d'escoles religioses. S'implanta una assignatura nova, "Educación Política"; aquesta i la Religió són implantades a tots els nivells de l'educació com a matèries obligatòries. Programes i llibres són totalment renovats i així la "historia del Imperio" ocupa un lloc preferent en els llibres d'Història d'aquest període. Cal esmentar que en aquest període la política del ministeri era afavorir l'escola privada en detriment de la pública.

L'ENSENYAMENT A SANT JOAN DE LES ABADESSES

Una vegada situats en el temps i en els diferents esdeveniments que succeeixen a Catalunya, explicarem la vida escolar a les diferents escoles de la vila:

- l'Escola Parroquial.
- l'Escola Nacional, avui "Mestre Andreu".
- l'Escola de les Germanes Carmelites de la Caritat, avui "Fundació-Escola Abadessa Emma".
- l'Escola de la colònia Jordana, popularment Cal Gat.

L'ESCOLA PARROQUIAL

L'escola s'obre el setembre de l'any 1935, essent rector Mn. Martí Sangles i ajudat pel mestre de Vic en Ramon Vidal i Pietx, que aleshores era mestre de Primer Ensenyament i pel vicari Mn.

Estanislau Relats.

Aquesta escola era formada per dues aules que estaven ubicades al primer pis de la seu social del Centre Catòlic. L'entrada dels alumnes era a través d'una porta que comunicava, pel jardí del Centre, amb el claustre del Monestir. Al cantó oposat, hi havia una altra porta que donava a l'escala de pujada a les aules. A les hores d'esbarjo solien anar al claustre del monestir a jugar a futbol amb la mainada; mentrestant els més petits organitzaven els seus jocs als altres cantons del claustre.

A l'escola hi assistien alumnes provinents de Sant Pau de Segúries i de Surroca.

Hi havia el costum d'anar cada dijous a la tarda a fer una sortida prop del poble i allí, mestres i nens, jugaven a futbol. Les excursions es solien fer a Camprodon i també a l'ermita de Sant Antoni.

Els coneixements bàsics eren la lecto-escritura i un càlcul aritmètic mínim. Recordem d'aquells temps com aprenien a multiplicar:

"Vaig ordenar a cada vailet que, en una cartolina o en un paper net i consistent, construís les seves taules sense copiar-se-les de cap model. M'interessava que

s'adonessin que cada taula no era res més que una suma reiterada les vegades convenients: $3+3=6$, $6+3=9$, $9+3=12$..."

Es llegien les lectures "Lliçons de llenguatge", del mestre Alexandre Galí i "Selecta de lectures", del mestre Artur Martorell. Les altres matèries, història, geografia, ciències, manualitats... s'havien d'encabir a les hores que quedaven lliures.

La idea era fer una "escola nova"; la guerra, però, va desballestar tots aquests ideals renovadors. Un cop passada la guerra, es tornà a obrir. (Mn. Ramon Vidal i Pietx).

LES ESCOLES NACIONALS

Avui porten per nom el d'un il·lustre professional de l'ensenyança, "Mestre Andreu". Durant la guerra dugueren el nom "Andreu Nin" i abans de la guerra, "Grupo Escolar General Barrera".

Un dels mestres que arribaren a l'escola pública l'any 1933 fou en Josep Maria Freixa i Masoliver. En arribar, es va trobar amb el Sr. Coll, home molt mancat de salut, el

La tutora de l'escola rural de cal Gat, na Beuvinguda Sunyer, amb els seus alumnes

Sr. Pasqual i el Sr. Millan... Eren els quatre homes que estaven aquí com a mestres. Un cop mort el Sr. Coll, es va fer càrrec del grup de nens de Primer Grau.

El nombre de nens de Primer Grau era d'una seixantena, d'una edat que oscil·lava entre els sis i els tretze anys.

Més tard va anar continuant fins als esdeveniments de la Reforma Educativa impulsada per les autoritats republicanes, que li és conferit el càrrec de director de l'Escola de les Germanes Carmelites, tot just confiscada i acabada de traspasar a la xarxa pública de les escoles de la Generalitat de Catalunya; l'altre mestre que hi anà a impartir docència fou el senyor Estivill.

Els anys de guerra foren durs, molt durs... Els docents gairebé no podien donar classes i havien de fer el que bonament podien; durant les hores d'esbarjo, els jocs dels nens reproduïen les divisions pròpies de la guerra, especialment pel que fa al futbol.

Finits ja els anys de guerra, en què fou mobilitzat, el senyor Freixa es reincorporà a la vida civil i tornà a exercir a l'escola pública de Sant Joan de les Abadesses, on trobà, entre altres companys, el senyor Vicenç Oltra: "La meua aula era situada en el primer pis de l'edifici de l'escola, a l'esquerra de l'entrada; hi havia un corredor on hi havia una taula molt llarga amb tot de màquines d'escriure, Jo m'estava allà dret, els alumnes em saludaven i s'anaven posant en fila al costat del penja-robes. Els tocatardans havien de copiar un "capitulo" (pla-

Tot i estar en el mateix edifici, les nenes estaven separades dels nens, en una ala a part. Adhuc el pati d'esbarjo el tenien partit; la coeducació encara trigaria a venir. A la foto, la Srta. Montserrat, amb les seves alumnes

Grup de les alumnes més grans del curs escolar 1940-1941

na de problemes). L'hora d'entrada solia ser les nou del matí, i dic solia perquè a vegades havíem entrat a dos quarts de nou. Els llibres que es feien servir aleshores eren les enciclopèdies, conegudes amb el nom del color de les cobertes: el "Libro Amarillo", el "Libro Verde" i el "Libro Azul". Mentre uns quants feien la feina, altres, col·locats a banda i banda de la meua taula, deien la lliçó. Un cop preguntada la lliçó, apuntava a la pissarra els exercicis corresponents als dos nivells que jo tenia a classe. Aquests exercicis es copiaven i solien ser per deure; una divisió quilomètrica era reservada als més xerraires i dimonis... Val a dir que, feta la llei, feta la trampa, i els alumnes més espavilats sabien prou bé com desempallegar-se'n".

"A les onze, hora del pati, es repartia la llet en pols americana i, alguna vegada, mantega i formatge. Les pólvores de llet eren guardades dins d'un bidó; en treia la porció necessària, i els alumnes més responsables la preparaven i repartien... Fins i tot hi havia algun vailet que es duia el cacau i el sucre de casa seva per endolcir-la i fer més saborós aquest petit desdèjuni. El got i el tupí se l'havien de dur cadascú de casa seva".

"El temps del pati durava mitja hora i només al matí; un cop transcorreguda, s'entrava i novament de cap a la feina fins a l'hora de plegar, a les dotze del migdia. A la tarda no n'hi havia pas, de pati, només en tenien els més xics".

"L'horari de tardes era de tres a cinc; de cinc a set, conferències. De set a nou, conferències reservades per a nois més grans que normalment ja treballaven. Aquells que es quedaven fins a la conferència de les set, tenien uns vint o vint-i-cinc minuts de descans a les cinc. La feina de les tardes solia ser impartir Geografia, i tot seguit resumir la lliçó... La bona presentació comptava molt. Dijous a la tarda, festa, i dissabte al matí, dia lectiu; era el dia de la Religió. Els feia un dictat d'un fragment de l'Evangelí i al mateix temps

Joan Baptista Freixa i Masoliver en els seus primers anys de docència a la nostra vila.

Els professors senyors Millan i Giberta respectivament, fotografiats amb els seus alumnes just davant de l'entrada principal de l'escola pública.

aprofitava per repassar nocions de Gramàtica i Ortografia castellanques. Quan tocava el Catecisme, disposava els alumnes dempeus al meu voltant i l'havien de dur après de tal manera que l'alumne en qüestió havia de saber pregunta i resposta de memòria... Qui fallava, al lloc a seure. Els dissabtes a la tarda solia tenir grups de francès".

"I els primers divendres de mes... es pot dir que començaven els dijous, donat que era el dia de

confessió. L'endemà, divendres, aquells que havien fet la primera comunió, es dirigien al col·legi i d'allà, fent files, al monestir a oir missa. Nens i nenes seien en bancs separats. Un cop acabada la missa, nens i nenes anaven a esmorzar abans de retornar a les aules".

"Quan venien diades assenyalades -dies del pare o de la mare, Nadal...- feia fer una felicitació apropiada i, si s'esqueia, complementada amb versos apropiats".

"Altres dies assenyalats eren Sant Josep Obrer, patró del treball, i, sobretot, el dia de "San Fernando", patró de la joventut espanyola... Era una diada d'exaltació patriòtica, amb exposicions de dibuixos realitzats pels alumnes, representacions de petites obres teatrals també pels mateixos alumnes, de declamació de poesies patriòtiques com ara:

"Caudillo de la Nueva Reconquista señor de España, que en su fe renace, sabe vencer y sonreír, y hace campo de paz la tierra que conquistó..."

"El dijous llarder se solia celebrar fent una sortida en un indret avui desaparegut, el "polvori" o bé el coll d'en Saqué".

L'ESCOLA DE LES GERMANES CARMELITES

En els anys immediats a la guerra, es dona gran importància a la "urbanitat", coneixements a part, és clar. Quan les nenes entraven a escola, saludaven les germanes

dient "Ave Maria Puríssima" i besaven l'escapulari de la monja mestra.

A l'escola, el dia passava resant, llegint, fent lavors i tot en català, seguint els corrents pedagògics del moment. En aquesta època hi havia una ala de l'edifici destinada a hospital/infermeria.

Al pati, els jocs més corrents eren jugar a l'acuit a amagar o pistregar, saltar a corda, xarranco... Un cop inaugurada la nova escola, les nenes es canviaven els socs per esparidenyes per tal de protegir el nou mosaic de l'escola i no malmenar taules, cadires i evitar el seu soroll molestós.

Celebracions:

- Mes de Maria, durant el mes de maig.
- Nou primers divendres de mes i hora santa a la capella de les germanes.
- Tretze dimarts de sant Antoni.
- Festa de la Mare de Déu del Carme, el setze de juliol, celebrada amb una cura especial; en aquest dia, la tradició era fer jocs de cucanya, jugar a la figuereta i

llançament de globus.

Escola d'ideologia cristiana, tenia tres pilars per poder formar noies com cal: urbanitat, comportament i aplicació.

Les alumnes que feien mèrits eren distingides amb bandes de colors diferenciats, segons fossin els mèrits. A més a més de les bandes, hi havia un altre al·licient: la medalla de Santa Maria la Blanca.

Aquest sistema de bandes i medalles era reforçat mitjançant una gràfica en què constaven, per un cantó, el nom de l'alumnat i, per l'altre, una qualificació. Aquella que per aplicació, bon comportament... aconseguia escalar més amunt -el senyal eren els cors- era compensada amb estampes, pa d'àngel, medalles...

El catecisme l'impartia un dels mossens de la parròquia.

Les alumnes més grans rebien nocions de tenidoria de llibres, que consistia en càlcul mercantil, màquina, francès, català, taquigrafia.

Simpàtica fotografia de la comunitat de les germanes carmelites que impartien la docència a l'escola de la seva titularitat

La guerra civil ho traspalsà tot i no poques van haver de continuar els estudis en col·legis públics o bé anar a conferències particulars.

Cal destacar que fomentaven l'afecció al teatre, organitzant representacions teatrals a la mateixa escola, com ara "Si som petites ja creixerem" i un llarg etcètera. També s'organitzaven tómboles, recollida de segells i paper de plata per a les missions, la Santa Infància...

L'ESCOLA DE LA COLÒNIA JORDANA. CAL GAT

Era una escola unitària, amb nens i nenes d'edats compreses entre els cinc/sis anys fins als onze/dotze, molt lligada a l'empresa tèxtil de manufactura de llana, can Pierre. Els seus alumnes provenien de les rodalies de Cal Gat.

L'escola era situada en uns baixos, il·luminats per uns finestrals amples. El local era gran i fred, segons el record de la darrera mestra que hi impartí la docència, na Conxita Florensa.

Va funcionar fins a l'any 1953, any del seu tancament definitiu. Hi havia un projecte per a construir una nova escola, pagada per l'empresa, però no va reeixir. La mestra era pagada per l'empresa, i per tant, l'escola era gratuïta per als fills dels treballadors; els fills dels pagesos que hi assistien, si que havien de satisfer unes

Retrat de les alumnes assistents al col·legi de les carmelites, fotografiades al porxo d'entrada del mateix col·legi. Cal remarcar l'absència de les monges professores a les fotografies d'aquella època

Cal destacar, en aquesta original fotografia, feta al pati cobert de l'escola de les germanes carmelites, la disposició de les noies, talment un quadre plàstic

Principi de la dècada dels anys 40... Anys de postguerra i de dureses de tot tipus. Tot i tractar-se de nenes de curta edat, la seriositat excessiva dels esguards és la nota predominant

mensualitats, tot i que no eren elevades.

L'horari escolar era com el de tot arreu, ni més ni menys, de nou a dotze del matí, amb un interval de mitja hora d'esbarjo a mig matí, i de tres a cinc de la tarda.

Les activitats escolars eren: aprendre a llegir, escriure, sumar, restar, dividir i multiplicar -les quatre regles-, religió i, per a les nenes, labors. Quan les nenes feien labors, els nens dibuixaven o feien còpia.

Enric Sunyer i Creixans

BIBLIOGRAFIA

Perspectives escolars 8-9 juliol -setembre 1976. Bis, núm. 13, març 1977.

SALADRIGAS, Robert. *Escola del mar*. Edicions 62, Barcelona 1973.

CARBONELL, Jaume. *Escola Normal de la Generalitat*. Edicions 62, Barcelona 1977.

VALLÈS, Edmon. *Història gràfica de la Catalunya Autònoma*. Edicions 62, Barcelona 1981.

VIDAL I PIETX, Ramon. *Memòries d'un vell infant incorregible*. Recull 4t. Centelles 1987.

Història gràfica de Catalunya sota el règim franquista. Edicions 62, Barcelona 1990.

Arxius consultats:

Arxiu de l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

El porxo florentí del col·legi de les cermelites amb un grup de nenes amb el vestit uniformat que durant molts anys fou preceptiu en les escoles privades religioses

Esglaonada disposició de les nenes al pati per poder sortir a la fotografia commemorativa i amb el vestit de rigor. La germana, curiosament, surt a la fotografia gairebé espontàniament

Tot i que les germanes tenien cura de l'educació femenina, admetien nens al parvulari. En aquesta foto hom pot veure una festa, els protagonistes de la qual són els alumnes de pàrvuls

Durant els anys seixanta i una bona part dels setanta, les escoles de la vila educaven sota l'esperit del règim imperant a l'època. No existia la coeducació i tots els llibres eren en castellà.

De tots és sabut que era normal a l'escola cantar himnes propis del règim, així com fer-ne ressaltar els símbols. També prenia especial rellevància a les aules la religió catòlica, no tan sols com a assignatura, sinó com a manera de fer: calia resar cada dia abans de començar les classes i anar a missa els diumenges de manera obligatòria.

Els nens i nenes rebien una formació bàsica (dels 6 als 15 anys) que era extreta tota d'un llibre: la "enciclopèdia", que comprenia matèries com ara aritmètica, religió, geometria, gramàtica, geografia i història d'Espanya.

La metodologia emprada era molt més rígida que l'actual i magistral del tot. Estava molt lluny dels corrents reformistes d'avui en dia. Predominaven els càstigs severos i la indubtabilitat de la paraula del mestre. Tot això s'amorosia amb una tassa de llet en pols que el govern subvencionava i que calia prendre al matí al costat de l'estufa de llenya de la classe.

De mica en mica, l'educació ha anat canviant i la manera de fer dels educadors també. Comença la coeducació, sorgeix la reforma de l'E.G.B, l'ensenyament es fa en català... I ara, en els darrers anys, es va introduint la nova Reforma Educativa que significarà un canvi en l'edat d'escolarització obligatòria (fins a setze anys), en els mapes escolars de cada comarca, en les agrupacions dels cicles a les escoles i, sobretot, en la mentalitat dels ensenyants davant la tasca diària d'educar al millor possible els nens i nenes. Tots aquests ambients i ideologies canviant, els han viscut diverses escoles a la nostra vila, algunes d'elles ja desaparegudes. Anem a fer un breu viatge per les seves aules, mostrant-ne alguns dels trets més rellevants.

1960-1994. L'AMBIENT D'UNA ÈPOCA

ESCOLA SANT JAUME

L'escola situada a les dependències de la fàbrica de filats de la Colònia Llaudet començà la seva història el juny de 1953. Sorgí arran d'un conveni signat entre el senyor Josep Llaudet i la congregació barcelonina de germanes de l'orde de les Darderes (Franciscanes de la Nativitat de Nostra Senyora). L'escola s'anomenà "Sant Jaume".

L'abast de l'escola era donar classes de cultura general a nenes de la colònia. Pel que sabem, també hi hagué escola per a nens; les classes eren impartides per un mossèn i estudiaven a part de les nenes. Fins i tot el pati el tenien separat.

Aquesta escola comprenia dues aules, la de nenes grans i la de maternal, una infermeria i una capella. Les germanes tenien el seu pis complet.

L'horari de les classes era el mateix que seguia l'empresa tèxtil. S'encarregaven de la docència quatre germanes, una de les quals era infermera.

El centre romangué obert dinou anys. Cessà la seva activitat el juny de 1972.

L'activitat pedagògica era de caire elemental i posava especial èmfasi en les labors i manualitats. Les nenes eren escolaritzades al mateix centre fins als dotze anys, més o menys, encara que algunes optaven per matricular-se al poble i deixar l'escola abans.

Les festes escolars hi eren

Alumne portaestendard pertanyent a l'escola que hi havia hagut a la colònia Llaudet, el "Colegio San Jaime".

presentes, com a totes les escoles, prenent especial rellevància la de fi de curs, que cada any es celebrava a l'envelat de la colònia.

L'any 1964 es féu una festa en commemoració del vint-i-cincè aniversari de la fundació de l'orde de les germanes i hi assistiren les ex-alumnes d'alguns anys anteriors. Es feren representacions teatrals i xocolatada.

Les dependències de l'escola encara es conserven, i concretament la classe de les nenes grans està en

perfecte estat i és un espai fantàstic per a la docència. Fins fa poc temps, encara servia per a donar classes extraoficialment.

COLEGIO LIBRE ADOPTADO

A finals de l'any 1967 es fan propostes al ministre d'educació i ciència per tal de crear el COLEGIO LIBRE ADOPTADO

Nenes uniformades de gala de l'escola de la colònia Llaudet, pertanyent a la congregació de les germanes Darderes

Reunió d'ex-alumnes de l'escola Sant Jaume de la colònia Llaudet, l'any 1964

(C.L.A.) a Sant Joan. En aquells moments es presentava la necessitat d'un centre que donés cabuda als nens que acabaven l'escola primària (nens a partir de 10-11 anys).

L'Associació Catòlica de Pares de Família ofería uns locals al Centre Catòlic per a donar-hi lloc. El centre es fa realitat al maig del 1968 i es creen dues càtedres, una de ciències i l'altra de lletres. El centre passa a dependre de l'Institut Nacional d'Ensenyament Mitjà de Figueres.

L'Ajuntament de la vila atorga personalitat jurídica independent al C.L.A. i es crea el Consell del Patronat de la Fundació Pública de Serveis del col·legi, els membres del qual eren els encarregats de gestionar tot el que hi fes referència.

El col·legi funcionà en diferents llocs: en uns locals al carrer de Sant Isidre (números 5 i 7), al primer pis del Centre Catòlic i a l'attic de les Escoles Nacionals.

Els alumnes que hi van estudiar tenien edats compreses entre els deu i els quinze anys i hi feien estudis de Batxillerat Elemental.

Quan acabaven el curs, els alumnes es podien examinar a la vila mateix, durant el mes de juny; però, si susprenien, el càstig era anar a Figueres al setembre, ja que llavors no venien els professors a la vila.

Si els nens volien continuar fent cinquè i sisè de batxillerat, s'havien de desplaçar a Olot o a Vic, fins al 1972, en què s'inaugurà l'I.N.B. de Ripoll.

El centre també donava classes de Formació Professional als locals de les Escoles Nacionals, per a nois de quinze a vint-i-cinc anys. Aquesta vessant del centre tingué molt pocs anys de vida i les promocions d'alumnes foren comptades.

L'any 1971 hi hagué un pressupost extraordinari aprovat per l'Ajuntament de la vila per construir un edifici on centralitzar el C.L.A. Els terrenys que s'utilitzarien serien els situats sota els patis de l'actual escola Abades-

El Sr. Antonio Ruiz, professor i director del Colegio Libre Adoptado en els primers anys de la seva existència, juntament amb els alumnes del seu grup

Fotografia de conjunt de tots els alumnes del CLA amb els respectius professors: Sr. Antonio Ruiz i les senyoretas Leonor, Carme i Dolors. Hi manca Mn. Martí, que aleshores també n'era professor

sa Emma, antigament anomenats "Camp de Sant Joan". Aquest presupost comprenia una subvenció del Banc de Crèdit a la Construcció i un préstec sense interessos de l'empresa Fibran S.A. que, juntament amb l'aportació de l'Ajuntament, farien possible la creació.

El centre no s'arribà a construir mai, possiblement per una mala gestió de l'ajuntament de l'època.

El C.L.A. continuà funcionant

encara dos anys més en els mateixos locals, fins que al 1973 desaparegué.

Fou una època en què molts C.L.A. desapareixien, per donar pas als instituts nacionals de batxillerat. Es creà el de Ripoll, i molts mestres del C.L.A. van anar a treballar-hi. Els alumnes de l'antic C.L.A. hi anaren en massa i no els va costar gens d'adaptar-se a la nova escola, ja que tot l'institut era ple d'alumnat de Sant Joan.

MESTRE ANDREU

Als anys seixanta, l'escola pública de la vila presentava tres graus o cicles:

1er grau: de 6 a 8 anys (si bé n'acollien de ben petits com a maternal)

2on grau: de 8 a 10 anys

3er grau: d'11 a 14 anys

De totes maneres, als 10 anys es podia optar per fer el batxillerat elemental.

Quan els nens passaven de l'edat d'escolarització obligatòria, tenien l'oportunitat de continuar estudiant a l'escola en unes classes extraescolars que es donaven de tenidoria de llibres: era un tipus de comptabilitat elemental i per examinar-se calia anar a Barcelona. L'altra opció era fer el batxillerat al C.L.A. de la vila o fora.

Les nenes tenien una altra sortida, fins i tot quan ja estaven treballant en alguna empresa de la vila (els donaven un parell d'hores pagades per assistir a classe). Era el "servei social", anomenada així una branca de "La Escuela de Formación de la Sección Femenina". Aquestes classes eren diàries i extraescolars. S'impartien les àrees normals, però el més característic i rellevant de l'escola eren les "Enseñanzas del Hogar":

- Economía doméstica
- Puericultura
- Labors

Per tal d'acreditar el seu pas per l'escola, venien a examinar les noies des de Girona i tenien un diploma. Les noies que triaven fer el batxillerat estaven obligades a presentar una "canastilla" per suplir aquestes classes.

Les labors i manualitats que sortien de les mans de les alumnes s'exposaven a les aules i escales de l'escola per la Festa Major.

Als setanta comença la reforma de l'E.G.B. S'estructuren els actuals cicles i comença la coeducació. Es crea l'A.P.A. de l'escola per a do-

nar suport a totes les iniciatives de l'escola.

La divisió en dues parts de l'edifici es suprimeix i a partir del 1974 es comença una important reestructuració per a poder implantar la E.G.B. amb èxit. Entre les reformes, hi ha la instal·lació de la calefacció, la creació de la cuina i menjador escolar, sanitaris, aules noves... Aquestes reformes, això sí, sempre són fetes vigilant molt de no malmetre l'estructura de l'edifici.

Si bé la coeducació ja era aconseguida, la catalanització de l'ensenyança no es comença a dur a terme fins al 1980-81, any en què s'introdueix gradualment el català a tota l'escola, començant pels pàrvuls.

Les escoles nacionals tenen nom propi l'any 1983. Després de proposar uns quants noms, l'A.P.A. i els mestres de l'escola decideixen escollir el de Mestre Andreu, en honor del carismàtic professor que instituí la Festa de l'Arbre al poble, refusant-ne d'altres com Puig Estela o Jeroni Martorell. Precisament per aquest motiu, es va fer una plantada de flors a la Pujada de Sant Antoni, a més de danses i un berenar al Passeig. La festa va ser ben lluïda, i es comptà, a més, amb la presència de la senyora Marta Ferrussola i de membres de la família del mestre Andreu.

L'any 1987 s'aprova el Consell Escolar, el projecte educatiu del centre, on es veu reflectit el concepte d'escola pública, entenent-se com a tal el ser respectuosa amb el pluralisme ideològic i la llibertat

El Sr. Freixa amb els seus alumnes, pocs anys abans de jubilar-se

El qui fou director de l'escola Mestre Andreu, en Pere Casas, amb un grup d'alumnes. Com es pot observar, el règim escolar és ja de coeducació

El quadre docent de l'escola Mestre Andreu l'any 1974: d'esquerra a dreta, dempeus, V. Oltra, R. Sunyer, T. Sanz, D. Roca, C. Atanes; asseguts, M. González, J.B. Freixa, P. Casas i J. Dausà

religiosa, per tal que ningú no es senti marginat per les seves idees o creences. Un altre punt que reflecteix aquest projecte és el de ser una escola catalana com a la llengua d'ús en totes les activitats escolars (tant a nivell oral com escrit). Altres aspectes que engloba seria el fet de ser una escola oberta i arrelada al medi (afavorint les relacions amb l'entorn sociocultural i programant activitats i sortides per al seu bon coneixement), escola democràtica (respecte als propis deures, drets i llibertats de tots) i escola participativa (gestió compartida per professors, pares, alumnes i ajuntament, representats dins el Consell Escolar).

Comencen les festes escolars més tradicionals, com la castanyada, el pessebre vivent, Carnestoltes i els premis literaris de Sant Jordi, així com les excursions de fi de curs i les colònies. Totes elles amb la col·laboració i iniciativa dels pares de l'A.P.A., que sempre han estat presents.

A partir d'aquí, tot han estat reformes i millores, per anar adequant l'escola a les necessitats dels alumnes i dels temps.

Cal tenir en compte que l'educació és quelcom canviant i que actualment, amb la nova Reforma Educativa, els valors que s'intenta potenciar a l'escola són diferents dels de l'E.G.B. i molt diferents dels de fa quaranta anys.

És per això que en els darrers anys s'han anat millorant les instal·lacions, s'ha creat una biblioteca, una aula d'educació especial, una sala d'ordinadors i una aula taller.

Les activitats promogudes per l'escola i l'A.P.A han anat augmentant; són molt interessants les representacions teatrals dels alumnes fetes amb motiu del lliurament de premis del concurs literari de Sant Jordi i l'intercanvi cultural amb nens i nenes de Le Palais-Sur-Vienne, el mes de maig d'enguany.

En aquestes dues fotografies hom hi pot veure els més petits i petites de l'escola de les Germanes Carmelites l'any 1970. El marc és el porxo del pati cobert, marc tradicional de fotografies de grup a l'escola.

ABADESSA EMMA

L'actual escola Abadessa Emma sorgí de l'Escola Parroquial, l'any 1973. Aquesta darrera feia les classes als locals del Centre Catòlic, però en el moment en què passà a les dependències de les Germanes Carmelites (any 1974) es creà el nou centre amb el nom d'"Abadessa Emma".

Així, doncs, l'escola Abadessa Emma neix de la fusió de l'Escola

Parroquial i l'escola de les Germanes Carmelites.

L'escola ocupa l'edifici construït els anys trenta, propietat de la fundació J. Espona, i les ampliacions dutes a terme, els anys setanta, en dependències de les Germanes Carmelites. Els propietaris respectius no n'han cobrat mai res.

El centre començà amb quaranta-vuit nens i una nena, d'edats compreses entre els deu i els catorze anys (sisè, setè i vuitè d'E.G.B.).

Des dels inicis fins al moment present, ha estat una escola privada de tipus concertat: els professors els paga la Generalitat directament (departament d'Ensenyament) i a més dona una subvenció per al manteniment.

Els primers anys les aules presentaven unes ràtios de quaranta a quaranta-sis nens i actualment estan entre els divuit i els vint-i-cinc alumnes.

Es formà una A.P.A. en els seus inicis, independent de la ja existent Associació Catòlica de Pares de Família, que eren els encarregats del C.L.A. i la Parroquia.

Aquesta escola presenta, des de la seva fundació, una ideologia cristiana i catalana, intenta educar per a la llibertat i el respecte i, naturalment, l'ensenyament és en català.

Des dels seus orígens, s'han anat organitzant diferents actes festius i culturals, com, per exemple, els festivals de Nadal al Centre, sessions de cinema (any 1978), visites a empreses de la vila i de la comarca, festes de Sant Jordi, castanyada, carnestoltes, festa de l'arbre i intercanvis internacionals amb Luzargès i Parthenay.

Les tradicionals sortides de fi de curs han estat presents anualment a gairebé tots els cursos de l'escola, amb excursions a diversos indrets d'Espanya, essencialment a Andalusia i Galícia, per als alumnes de vuitè. També s'han organitzat colònies escolars.

D'altres activitats promogudes pel centre han estat cursets de sardanes (organitzats per primer cop per l'escola) que es feien al claustre del monestir, classes de català (s'hi van arribar a matricular 120 alumnes) i una important participació en els premis literaris de Catalunya i estatals; s'aconseguí un premi de redacció d'àmbit estatal, a més d'altres d'àmbit provincial i de Catalunya.

Als anys vuitanta es féu la sala nova de gimnàs i s'engrandí el pati per als alumnes de segona etapa.

Actualment es fan els vuit cur-

Noies i el seu mostrari de treballs realitzats per aconseguir amb les exigències del règim pel que fa a l'educació femenina. Per poder-se incorporar a la vida social, a una dona li calia el certificat del servei social

La germana Assumpta i els seus alumnes, a les escales que donen accés al pati inferior de l'escola

sos d'E.G.B. i s'està implantant la Refoma fins a quart curs. Fins al moment, han passat uns nou-cents alumnes de Sant Joan, Sant Pau i Camprodon per les seves aules.

La plantilla de professors és d'onze tutors, més els especialistes de música, gimnàstica, informàtica

ca, anglès i religió.

També compten amb la visita periòdica de logopedes, psicòlegs, i d'altres especialistes, segons els casos que es presentin. Aquests són pagats pels pares a l'igual dels altres especialistes (música, gimnàstica...).

Durant molts anys els mestres i les mestres de l'escola s'han anat reciclant, als estius i durant tot el curs, per oferir el millor d'ells mateixos als seus alumnes. La majoria d'aquests mestres són ex-alumnes de l'escola.

LLAR MUNICIPAL D'INFANTS

L'escola d'Educació Infantil de la vila, s'inaugurà com a escola bressol el setembre de l'any 1971. Per raons d'infraestructura insuficient, no començà a admetre nens fins al gener de 1972.

La seva primera finalitat era guardar la mainada dels treballadors de les empreses més grans de la vila, Espona, Lladet i Fibran, però això es va ultrapassar, ja que van donar cabuda a tothom.

La plantilla inicial va ser de dues educadores, una d'elles religiosa, i es cuidaven de nou nadons, vuit nens i una nena.

Les edats de les criatures oscil·laven entre set mesos i tres anys, cosa que actualment encara es manté, ja que, si bé havien aconseguit nens fins a quatre anys, amb la Reforma Educativa (creacions d'aules de tres anys a les escoles de Primària), això ja no és possible.

La ràtio de nadons augmentà de seguida i durant el mateix curs arribà a disset.

L'any següent (curs 73-74) es va augmentar la plantilla a dues educadores, una cuinera i una religiosa, ja que la matrícula fou de vuitanta-sis nens. Després es va establir la inscripció a uns cinquanta o seixanta nens i s'ha anat mantenint fins al moment, amb alguna

Fotografia dels alumnes de l'escola Abadesa Emma pertanyents a la promoció 1978-1979, amb els mestres de segona etapa d'EGB: d'esquerra a dreta; Mn. Martí, D. Verdaguier, A. Serván

Professors i alumnes de la promoció 1987-1988 de l'escola Abadesa Emma. Comparant aquesta fotografia amb l'anterior, la plantilla de professors ha canviat: d'esquerra a dreta, E. Puigdemunt, A. Puig, C. Pous i mn. Martí

davallada intermitent.

L'escola bressol s'autosubvencionava amb el que els pares pagaven. Aquests pares rebien una quantitat de les empreses on treballaven per tal de pagar la guarderia. A més, l'escola rebia una petita subvenció de la Generalitat (Sanitat) i de l'Ajuntament (manteniment, gasoil,...).

Es creà una junta encarregada de la gestió, que encara ara es

manté, presidida per l'alcalde i amb representació de pares de les famílies de l'escola.

La tasca pedagògica que es realitzà durant els primers anys era ben reduïda: boletes de paper fi, jugar amb plastilina, retallar amb tisores de punta rodona, treballs pel dia de la mare, pintura de dit,... Portava més feina netejar les gases i els pitets dels nadons que no pas preparar-los activitats.

L'edifici només comprenia la

Aquestes dues fotografies mostren diferents etapes de la Guarderia Municipal de la vila; les encarregades de la guarderia són T. Bosch, R. Boixasses, J. Limón i A. Cotrina

part superior; la planta baixa es construí posteriorment.

Quan les germanes van marxar (any 1989-90), l'escola féu un tomb. Es quedà amb una plantilla de tres educadores i una cuinera. Passà d'escola bressol a escola d'educació infantil. Es converteix en un centre homologat pel Departament d'Ensenyament i es poden començar a aconseguir subvencions importants.

Actualment l'escola disposa de tres aules. Els grups que es fan

depenen de les edats dels nens matriculats cada any. Cada grup oscil·la entre deu i dotze nens.

Des del 1988, les educadores s'han preocupat per tal d'adaptar els nous corrents pedagògics a la realitat de la seva escola. Es fa un treball basat en la psicomotricitat, treball assessorat per un psicòleg, una logopeda i un fisioterapeuta.

Una altra vessant interessant de la seva labor és el treball per racons: espais de joc i d'activitats que canvien segons el temps (racó de

psicomotricitat, de pintar, de carregar...).

El joc heurístic té un paper primordial en els nens de 0 a 2 anys: és un treball realitzat amb material de rebuig no nociu per al nen. El nen hi juga, el remena, s'hi entreté tot sol, i l'educador només hi actua com a observador. És un treball que fomenta la creativitat i la imaginació dels petits.

D'altra banda, els menús de l'escola són elaborats per la farmàcèutica de la junta, cosa que en garanteix l'equilibri i adequació als nens.

Per acabar, una altra experiència reeixida que es fa des del 1990 és l'adaptació amb pares. Els pares van a l'escola amb el nen fins que aquest s'acostuma als espais, als educadors... a la nova realitat fora de casa. És una experiència molt positiva i que evita moltes llàgrimes als petitons.

És ben clar que tots els professionals s'han anat reciclant i que tots els centres han anat experimentant millores durant aquests anys, cosa que és ben necessària si es vol adequar la nostra realitat escolar als nous temps.

De totes maneres, aquest procés de reforma està començant i caldrà veure com queda l'ensenyament a la vila de cara al futur.

Àngels Grabulosa Rodríguez.

BIBLIOGRAFIA

Arxius consultats:

Arxiu de l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

Documentació escrita i oral de persones i institucions relacionades amb les escoles.

Tot l'alumnat de Sant Joan de les Abadesses, amb els seus professors, en el decurs d'aquest any 1994

ACTES RELIGIOSOS

1 SETEMBRE

DIJOUS

Començament de la NOVENA AL SANTÍSSIM MISTERI.

Cant dels goigs.

10 SETEMBRE

DISSABTE

A les dues de la tarda, repicament general de campanes.

11 SETEMBRE

DIUMENGE

Solemnitat del Santíssim Misteri

A dos quarts d'onze del matí,

SOLEMNE MISSA CONCE-

LEBRADA, presidida per Mons. Pere Tena, bisbe auxiliar de Barcelona. Hi queden convidats, les Autoritats, els Pabordes, la Junta del Monestir i tot el poble. La Schola Choral del Santíssim Misteri i el poble cantaran la "Missa en honor del Santíssim Misteri", de Mn. J.Pic.

A l'ofertori, seran presentades les ofrenes dels Pabordes.

Acabada la missa, trasllat de l'Eucaristia al front del Sant Crist del Santíssim Misteri, on continuarà exposada solemnement tota la tarda. Hi haurà torns de vetlla pels devots del Santíssim Misteri i socis de l'Apostolat de l'Oració. El monestir serà tancat de les dues a les quatre de la tarda.

A dos quarts de nou del vespre,

després de la missa vespertina, VETLLA DEL SSM. MISTERI, benedicció eucarística i solemne i tradicional ADORACIÓ del Sant Crist, acompanyada amb el cant dels goigs.

12 SETEMBRE

DILLUNS

Festa de Santa Maria la Blanca

A dos quarts de dotze del matí, missa concelebrada i cant dels goigs.

13 SETEMBRE

DIMARTS

Memòria del beat Miró

A les onze del matí, missa concelebrada.

FESTES POPULARS

9 SETEMBRE

DIVENDRES

A les onze de la nit, a l'envelat, "QUE BONA QUE ESTÀ... EL SEU FILL!" per la companyia de teatre còmic Ferran Rigual.

10 SETEMBRE

DISSABTE

A dos quarts d'onze del matí, al Camp Municipal d'Esports, partit amistós de futbol d'alevins.

A tres quarts de dotze del matí, al Camp Municipal d'Esports, partit amistós de futbol d'infantils.

A les tres de la tarda, tirada general al plat.

A les quatre de la tarda, al Camp Municipal d'Esports, partit amistós de futbol de cadets.

A la mateixa hora, CERCAVILA DE GEGANTS de la nostra Vila, amb el grup de grallers Cervellí i els de la Colla Gegantera de Sant Joan. Seguidament, a la Plaça Major, espectacle infantil a càrrec del grup ARLEQUÍ, amb la festa de l'escuma sideral.

A les sis de la tarda, al Camp Municipal d'Esports, partit amistós de futbol de juvenils.

A dos quarts de deu del vespre,

al campanar de l'església del Monestir, repicament general de campanes i tradicionals serenates. Seguidament, passant pels principals carrers de la vila.

Tot seguit, sardanes a la Plaça Major per la cobla JOVENÍVOLA de Sabadell.

A les dotze de la nit, a l'envelat, ball amb l'orquestra AQUAREL·LA i el grup APACHE.

11 SETEMBRE

DIUMENGE

Diada Nacional de Catalunya

A un quart d'onze del matí,

les Autoritats i els Pabordes, precedits dels Gegants i la cobla, s'en-caminaran cap al Monestir, per assistir a la missa solemne. Tot seguit, a la Plaça Major, la cobla interpretarà la Sardana d'Honor, original de Tomàs Gil Membrado, "Honorant Ramon Serrat", estrena commemorativa en els 50 anys de la seva mort, i també a la memòria de Francesc Colomer i Soler, ex-director tècnic del Ball dels Pabordes.

A dos quarts d'una de la tarda, sardanes al Passeig per la cobla MONTGRINS.

A dos quarts de cinc de la tarda, els Pabordes, acompanyats del delegat de l'Autoritat i precedits per l'orquestra, aniran a buscar les Pabordes als respectius domicilis i es dirigiran a la Plaça Major, on dansaran el BALL DELS PABORDES. Les parelles balladores d'enguany són:

Joan Ferrer - Mireia Serrat
Josep Roura - Elisabet Carrillo
Ramon Castells - Rosa Llòria
Segimon Serrat - Concepció For-matgé.

Seguidament, sardanes al Passeig per les cobles MONTGRINS i LA PRINCIP. DEL LLOBREGAT.

A les cinc de la tarda, al Camp Municipal d'Esports, partit de futbol entre el F.C. Vidreres i el C.E. Abadessenc. Campionat Preferent.

A les onze de la nit, a la Plaça Major, sardanes per la cobla MONTGRINS.

A dos quarts de dotze de la nit, a l'envelat, concert i ball amb l'orquestra de JANIO MARTI i el conjunt ROLLS.

12 SETEMBRE DILLUNS

A les nou del matí, tirada social al plat.

A un quart d'una de la tarda, sardanes per la cobla MONTGRINS a l'avinguda del Comte Guifré, carrer de Ramon d'Urg i plaça d'Anselm Clavé.

A les cinc de la tarda, a l'envelat, concert per l'orquestra LA PRINCIPAL DE LA BISBAL.

Tot seguit, sardanes al Passeig per les cobles MONTGRINS i la PRINCIPAL DE LA BISBAL.

A les sis de la tarda, al Camp Municipal d'Esports, partit amistós de futbol.

A dos quarts de deu del vespre, els Pabordes, acompanyats del delegat de l'Autoritat, i precedits per la cobla FOMENT DE LA SARDANA, aniran a buscar les Pabordes als respectius domicilis i es dirigiran a la Plaça Major, on dansaran el Ball dels Pabordes. A continuació, ballada de sardanes a la mateixa plaça per la cobla FOMENT DE LA SARDANA.

A les dotze de la nit, gran ball a l'envelat amb

l'orquestra LA PRINCIPAL DE LA BISBAL i el grup MONTECARLO.

A la matinada, diana florejada amb el grup LA SINFOROSA. Seguidament, Ball del pijama amb el grup MONTECARLO.

13 SETEMBRE DIMARTS

A les onze del matí, sardanes distribuïdes per les places i carrers segons costum; les interpretaran les cobles COSTA BRAVA i MONTGRINS. En acabar, a Sant Pol, concert d'homenatge a Ramon Serrat en el 50è aniversari de la seva mort.

A les cinc de la tarda, TORNABODA a la Font del Covilar, on la cobla MONTGRINS tocarà sardanes.

Cap al tard, davant del Camp Municipal d'Esports, formació de la corrua que, precedida de la cobla, es dirigirà a la Plaça Major, on es ballarà la Sardana Llarga. Tot seguit, castell de focs artificials a les Cinc Fonts.

A dos quarts d'onze de la nit, sardanes al Passeig per la cobla MONTGRINS.

A les dotze de la nit, ball a l'envelat amb les orquestres COSTA BRAVA i el conjunt DRAC MÀGIC.

Durant els dies de la Festa Major, podran visitar-se les següents exposicions:

Palau de l'Abadia
L'ENSENYAMENT A SANT
JOAN ELS DARRERS CENT
ANYS. (De 12 a 2 del matí i de 5
a dos quarts de 9 de la tarda).

A les oficines del C.I.T.
FOTOGRAFIES I ESCRITS DEL
MESTRE RAMON SERRAT, en
commemoració dels 50 anys de la
seva mort. Col·lecció de Jordi
Arrey i Farrés. Patrocinada pel
C.I.T. i l'Agrupació Sardanista.
Amb la col·laboració del Sr. Josep
M^a. Domènech, de Terrassa

El dia 11 de setembre, lliurament d'obsequis commemoratius als balladors del BALL DELS PABORDES, per part del matrimoni Josep Burniol i Francesca Gelabert.

Edició d'aquest programa,
Ajuntament de la Baronal Vila
de Sant Joan de les Abadesses

Guió i redacció,
Eusebi Puigdemunt i Puig
Enric Sunyer i Creixans
Àngels Grabulosa Rodríguez

Agraïm a totes les entitats i
persones que desinteressadament
han facilitat material escrit i
gràfic així com informació oral,
que ha fet possible la realització
d'aquest estudi.

Disseny tipogràfic,
Jordi Canelles

Impremta Baronal
Sant Joan de les Abadesses